

TOIMINNALLISET MENETELMÄT KAKSIKIELISEKSI KASVAMISEN TUKENA

Lasten ajatuksia, kokemuksia ja mielipiteitä English
Daycare Sunshinessa käytettävistä työmenetelmistä

Noora Mäkinen

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan vaihtoehtoiset
ammattiopinnot
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto

MÄKINEN, NOORA: Toiminnalliset menetelmät kaksikieliseksi kasvamisen tukena: Lasten ajatuksia, kokemuksia ja mielipiteitä English Daycare Sunshinessa käytettävistä työmenetelmistä.

Opinnäytetyö 60 s., liitteet 3 s.
Huhtikuu 2011

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, miten tamperelaisessa kaksikielisessä päiväkodissa, English Daycare Sunshinessa, käytettävät toiminnalliset menetelmät ja pitkäjänteinen, prosessinomainen työskentely vaikuttavat lasten kykyyn käyttää ja haltuun ottaa vierasta kieltä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää myös sitä, miten lapset kokevat päiväkodin toiminnan ja siellä käytettävät työmenetelmät sekä millaisia tunteita heillä herää vieraan kielen opettelemiseen, sekä päiväkodissa käytettäviin työmenetelmiin liittyen.

Tutkimus oli laadullinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin osallistuvaa havainnointia sekä ryhmämuotoista avointa haastattelua lasten kanssa. Opinnäytetyön aineistonkeruu suoritettiin keväällä 2010. Tutkimukseen osallistui viisi suomen kieltä äidinkielenään puhuvaa lasta, kaksi tyttöä ja kolme poikaa. Lapset olivat iältään 4-5-vuotiaita, päiväkodissa jo pidemmän aikaa olleita. Tutkimustulokset analysoitiin käyttämällä teemoittelua.

English Daycare Sunshine on kaksikielinen päiväkotitoiminta, mutta se ei kuitenkaan ole rakentunut esimerkiksi kielikylypyteorian mukaan. Päiväkodissa ei käytetä kielen opettamisessa mitään tiettyä teoriaa, vaan englannin kieltä pyritään käyttämään päiväkodin arkipäiväisissä toiminnoissa mahdollisimman paljon. Toiminnallisten menetelmien kuten musiikin, liikunnan, kädentaitojen ja draaman kautta lasten kielen omaksumista pyritään vahvistamaan, ja toiminnan kautta pyritään opettamaan lapsille vierasta kieltä.

Tuloksista selvisi, että lasten tunteilla ja olotilalla on paljon vaikutusta siihen, kokevatko he toiminnan miellyttäväksi tai opettavaiseksi. Lasten tunteiden selvittämisen kautta päiväkodin on mahdollista kehittää toimintaa entisestään lapsilähtöisemmäksi. Aineistosta selvisi myös, että tyttöjen ja poikien välillä oli nähtävissä tietynlaisia eroavaisuuksia, liittyen mm. innostuneisuuteen ja kiinnostuneisuuteen.

Opinnäytetyöni tuloksia ei voi yleistää muita päiväkotitoimintaa koskevaksi, mutta mielestäni tulokset ovat yleistettävissä English Daycare Sunshinen senhetkiseen Rabbits-ryhmään, josta tutkimukseen osallistuneet lapset olivat. Lasten näkemykset erosivat jonkin verran toisistaan. Olisi kuitenkin väärin sanoa, että heidän esittämänsä ajatukset ja mielipiteet olisivat jotenkin väärinä, sillä lasten esiin tuomat mielipiteet olivat heidän omiaan ja kertoivat heidän omasta kokemusmaailmastaan, jonka parhaita asiantuntijoita he itse ovat.

Asiasanat: kaksikielisyys, varhaiskasvatus, toiminnalliset menetelmät, lapsilähtöisyys

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences (TAMK)
Degree Programme in Social Services
Social Pedagogy

MÄKINEN, NOORA:

“The Support of Functional Methods in Growing to be Bilingual: Children’s Thoughts, Experiences and Opinions about the Work Methods Used in English Daycare Sunshine.”

Bachelor’s thesis 60 pages
April 2011

The purpose of this thesis was to clarify how the functional methods and long-span working used in bilingual English Daycare Sunshine affects the children’s ability to use and master a foreign language. The objective of this study was also to collect information about children’s own feelings and their opinions and experiences concerning the work methods used in the daycare.

This was a qualitative study and the research methods were committed observation and group interview with children. The data used in this study was collected during the spring of 2010. Five native Finnish four year old children, two girls and three boys, participated in the study. The gathered data was analyzed thematically.

English Daycare Sunshine is a bilingual daycare which does not use any specific method in the teaching of the foreign language, for example language immersion. The work methods used to teach the foreign language are more functional. Music, physical education, handicrafts and drama are used to try to strengthen the child’s ability to absorb and learn a foreign language.

The results of the study emphasize that children’s emotions and state of mind have a big effect on their experiences about the pleasantness and instructiveness of the used work methods. These results suggest that through children’s feelings the employees of the daycare have a great opportunity to reflect their work methods and to improve them to be more child oriented. It can also be seen from the results that there are some differences between genders about excitement and attraction concerning the work methods.

The results of this thesis can’t be generalized concerning bilingual daycares commonly but the results are generalizable concerning the Rabbits-group from which the children participating in the study were. Children’s opinions varied slightly. It would be wrong to say that their thoughts and opinions are somehow wrong because the opinions that children brought up were their own and they told something from their own world of experiences which they know best themselves.

Keywords: bilingualism, early childhood education, functional methods, child-oriented approach

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS	8
2.1 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus sekä tutkimuskysymykset	8
2.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta.....	9
2.2.1 Kvalitatiivinen tutkimus.....	9
2.2.2 Tutkimusotoksen valinta	10
2.2.3 Havainnointi	11
2.2.4 Haastattelu tutkimusmenetelmänä	12
2.3 Aineiston analyysitapa.....	14
2.4 Lapset tutkimuskohteena.....	16
3 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	18
3.1 Ryhmät ja henkilökunta	18
3.2 Arvot ja tavoitteet.....	19
3.3 Lapsilähtöisyys	19
3.4 Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen	20
3.5 Hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö	22
4 KAKSIKIELISYYS	24
4.1 Vieraiden kielten oppiminen sekä opetus suomalaisessa varhaiskasvatuksessa	26
4.2 Lapsen kielen kehittyminen	28
4.3 Oppiminen ja toiminnalliset menetelmät	29
4.4 Englannin opettaminen ja käyttö Sunshinesssa	30
5 TOIMINNALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	33
5.1 Teatterin tekeminen lasten kanssa.....	33
5.1.1 Teatteri-ilmaisun portaat	34
5.2 Pedagoginen draama	37
5.3 Musiikki varhaiskasvatuksessa.....	37
5.4 Lastenmusikaali.....	39
6 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	42
6.1 Lasten kokemuksia musikaaliprosessista ja käytetyistä luovista menetelmistä	42
6.1.1 Lasten mielipiteitä ja kokemuksia toiminnallisista menetelmistä	42
6.1.2 Vuorovaikutus	45
6.1.3 Musikaaliprosessin ja toiminnallisten menetelmien lapsilähtöisyys...	46
6.2 Lasten kokemuksia englannin kielen käytöstä päiväkodissa sekä kielen opettelemisesta	47
6.2.1 Lapsen englannin kielen käytön mielekkyys	47
6.2.2 Lasten kielellinen kommunikointi ja kielen omaksuminen	48
6.3 Johtopäätökset	50

7 POHDINTA	54
LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on tehdä näkyväksi sitä, miten tamperelaisessa, kaksikielisessä English Daycare Sunshine-päiväkodissa pyritään tukemaan lapsia kaksikieliseksi kehittämisessä. Päiväkodissa käytetään arkipäiväisissä toiminnoissa toiminnallisia menetelmiä, joiden avulla lapsille pyritään opettamaan englannin, ja joissakin tapauksissa myös suomen kielen alkeita. Suurin osa lapsista on suomalaisia, suomea äidinkielenään puhuvia lapsia. Joukkoon mahtuu myös maahanmuuttajia, joilla äidinkieli on jokin muu kuin suomi, sekä lapsia, joiden perheet ovat kaksikielisiä.

Päiväkodin toimintaperiaatteena on pyrkimys kasvattaa lapsia siten, että he ovat tasapainoisia, muita arvostavia, hyvän itsetunnon omaavia yksilöitä joilla on kyky tulla toimeen sekä englannin, että suomen kielellä. Päiväkodissa käytetään kielen opetuksessa hyvin paljon erilaisia toiminnallisia menetelmiä kuten liikuntaa, musiikkia, askartelua ja muita kädentaitoja, sekä draamaa.

Halusin työssäni keskittyä erityisesti lasten näkökulmaan ja kokemuksiin päiväkodin työmenetelmistä ja vieraan kielen opettelemisesta sekä omaksumisesta. Usein lasten tietoa ei pidetä yhtä arvokkaana kuin aikuisten tuottamaa tietoa, mutta henkilökohtaisesti halusin kiinnittää erityistä huomiota lasten tunteisiin ja heidän mielipiteisiinsä päiväkodin toiminnasta sekä siellä käytettävistä toiminnallisista menetelmistä. Halusin saada tutkimukseni myötä lasten äänet kuuluviin ja mahdollisesti lasten ajatusten pohjalta herätellä Sunshinen työntekijöitä muovaamaan päiväkodin toimintaa entistäkin lapsilähtöisemmäksi.

Opinnäytetyössäni havainnoin tiettyjä lapsia sekä keskustelin heidän kanssaan ryhmämuotoisen haastattelun kautta. Pyrin näiden menetelmien avulla aukikirjoittamaan lasten kokemuksia ja sitä, miten lapsi osallistuu, tarkkailee ja ottaa vierasta kieltä haltuun. Itse suoritin English Daycare Sunshinessa sosionomin (AMK) opintoihin kuuluvan kahdeksan viikon varhaiskasvatuksen harjoittelun, joten pääsin sitä kautta erittäin hyvin sisään lasten maailmaan ja opin tuntemaan päiväkodin lapset ja heidän ”normaalin” käyttäytymisensä hyvin, jolloin

havainnointien tekeminen heidän toiminnastaan mielestäni helpottui ja tuli myös todenmukaisemmaksi.

Harjoitteluni aikana pääsin työskentelemään koko päiväkodin lasten ja aikuisten kanssa musikaaliprosessissa, jota tarkastelen myös opinnäytetyössäni. Musikaaliprosessiin liittyi hyvin vahvasti kaikki päiväkodissa käytettävät erilaiset toiminnalliset menetelmät, joten prosessin avaamisen kautta päiväkodin toimintamenetelmien kuvaamisesta saa mahdollisimman kattavan kuvan.

Pyrin työssäni kuvaamaan yhtä sosionomin (AMK) mahdollista työkenttää, päiväkotimaailmaa. Opinnäytetyöni toteutusympäristö ei ollut tavallinen, suomalainen päiväkotiyhteisö, vaan monikulttuurinen, kaksikielinen yhteisö, joka kuitenkin hyvin pitkälle on kuten tavallinen päiväkotiyhteisö. Erona on kuitenkin se, että toiminnallisuutta ja taiteellisuutta korostetaan, ja lasten kanssa toteutetaan pitkäkestoisia projekteja, joiden toteuttaminen ei tavallisissa päiväkodeissa ole kovin yleistä. Toivonkin, että voisin opinnäytetyöni kautta rohkaista tulevia sosionomeja (AMK) käyttämään enenevässä määrin toiminnallisia menetelmiä työssään lasten kanssa sekä ottamaan pitkäjänteisen työskentelytavan ja sosiaalipedagogisen näkökulman osaksi lasten kanssa toteutettavaa toimintaa.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus sekä tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten päiväkodissa käytetyt toiminnalliset menetelmät ja erityisesti pitkäjänteiseen, tavoitteelliseen prosessityöskentelyyn liittyvät asiat vaikuttavat lasten kykyyn käyttää ja haltuun ottaa vierasta kieltä. Tavoitteena oli myös selvittää, miten lapsi viihtyy, osallistuu sekä ottaa kieltä haltuun kaksikielisessä päiväkodissa toiminnallisten menetelmien kautta.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten pitkäjänteinen ja tavoitteellinen, toiminnallisia menetelmiä hyödyntävä työskentely tukee lapsen englannin kielen kehittymistä ja kielen omaksumista kaksikielisessä päiväkodissa?
2. Millaisia ovat lasten tunteet ja kokemukset toiminnallisista menetelmistä ja miten ne vaikuttavat kielen oppimiseen?

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lapsihavainnoinnin sekä lasten ryhmähaastattelujen kautta tuoda esiin asioita, jotka musikaalin valmistelun aikana ovat nousseet esiin liittyen lasten kokemuksiin ja omiin havaintoihini. Pääasiallisena tarkoitukseni oli siis tuoda esille lapsen kokemus musikaaliprosessista ja englannin kielen oppimisesta sekä kaksikielisessä päiväkodissa olosta yleensä.

Tarkoituksena oli myös omien havaintojeni että lasten omien kokemusten pohjalta arvioida lasten oppimisen kehittymistä ja sitä, ovatko toiminnalliset menetelmät ja varsinkin tällainen pitkäjänteinen työskentely edesauttamassa lasten englannin kielen oppimista ja sen mielekkyyttä.

2.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta

2.2.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimus on kvantitatiivinen tutkimus, sillä tutkijana pidän tärkeänä saada kokonaisvaltaista tietoa aiheestani. Aineisto on koottu todellisissa tilanteissa havainnoiden ja haastatellen lapsia välittömästi toiminnallisten tuokioiden jälkeen. Valitsin opinnäytetyöhöni lapsilähtöisen tarkastelunäkökulman. Hirsjärven, Remksen ja Sajavaaran (2009, 164) mukaan kvalitatiivinen tutkimus mahdollistaa erilaisten laadullisten metodien käytön, joiden avulla tutkittavien näkökulma ja ”ääni” tulee parhaiten näkyväksi.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään lähelle tutkittavia vieviä aineistonkeruumenetelmiä. Näiden menetelmien avulla tulkittavaan ilmiöön liittyvä arvoitus alkaa avautua vähitellen ja tutkimusmenetelmälliset ratkaisut muotoutuvat ja varmistuvat. Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen ominaispiirteen vuoksi tutkimuksen eri elementtien, kuten tutkimustehtävän, aineistonkeruun ja aineiston analyysin joustava kehittyminen tutkimuksen edetessä korostuu. Käytännössä nämä eri elementit limittyvät toisiinsa tutkimuksen edetessä ja muotoutuvat vähitellen lopulliseen muotoonsa. (Kiviniemi 2010, 70.)

Laadulliselle tutkimukselle on hyvin tyypillistä intensiivinen tutkimuskenttään perehtyminen. Kiviniemi tuo artikkelissaan (2010, 76) esiin, että perehtymistä toteutetaan esimerkiksi osallistuvan havainnoinnin avulla. Tällöin tutkija pyrkii keskittymään ”tietyn sosiaalisen todellisuuden sisäisen näkemyksen esille tuomiseen”. Laadullista tutkimusprosessia voi pitää myös eräänlaisena tutkijan oppimisprosessina, sillä laadullista tutkimusta tehtäessä koko tutkimusprosessin ajan tulisi pyrkiä kasvattamaan omaa tietoisuuttaan tarkasteltavana olevasta ilmiöstä ja sitä ohjaavista asioista. Tutkija on kvalitatiivisessa tutkimuksessa ensisijainen tutkimusväline, jonka välityksellä saadaan kerättyä tietoa tutkimuskohteesta.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija ei voi sanoutua irti omista arvolähtökohdistaan, sillä arvot muokkaavat sitä, miten pyrimme saamaan ymmärrystä tut-

kimastamme ilmiöstä. Objektiiivisuudenkin saavuttaminen on laadullista tutkimusta tehtäessä hyvin haastavaa, sillä tutkija ja se mitä tutkitaan kietoutuvat saumattomasti toisiinsa ja tällöin tutkimuksen tulokseksi voidaan saada vain ehdollisia selityksiä tiettyyn aikaan ja paikkaan rajoittuen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritäänkin usein pikemminkin löytämään ja paljastamaan tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 160–161.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana ja rikkautena on, että tutkittavat ovat tutkijalle henkilökohtaisesti tärkeitä. Henkilökohtaisuudesta ei saa kuitenkaan tulla tutkijalle rasite, sillä on olemassa uhka, että tutkijan ja tutkittavan läheisestä suhteesta syntyy ikään kuin linssi, jonka läpi tutkija alkaa tarkastella ja tutkia maailmaa. (Ruoppila, Hujala, Karila, Kinon, Niiranen & Ojala, 1999, 191.)

2.2.2 Tutkimusotoksen valinta

Päätin valita tutkimukseeni lapsia päiväkodin Rabbits-ryhmästä. Syynä tähän oli se, että suurin osa lapsista oli jo ehtinyt olla päiväkodissa useamman vuoden, jolloin lasten käsitys päiväkodin toiminnasta on parempi kuin sellaisilla lapsilla, jotka ovat juuri aloittaneet päiväkodissa. Myös lasten ikä vaikutti päätökseeni. Koin, että 4-5-vuotiailla lapsilla on paremmat valmiudet ikänsä puolesta keskustella aikuisen kanssa heille tärkeistä asioista. Tätä ikäkautta leimaa erityisesti lapsen sisäisen maailman rikastuminen sekä mielikuvituksen voimistuminen. Lapsella on jo runsaasti muistikuvia ja kokemuksia, elämyksiä ja tutkimukseni kannalta oleellisinta, sanavarastoa. (Jarasto & Sinervo 1997, 52.)

Lapsen ajattelu kehittyy paljon neljän ja viiden ikävuoden aikana. Ajattelu on kuitenkin yhä varsin konkreettista. Lapsi liikkuu mieluummin asioista nopeasti toisiin asioihin, eikä mielellään kertaakaan samaa asiaa tai syvenny johonkin tiettyyn asiaan pitkäksi aikaa. (Jarasto & Sinervo 1997, 56.) Pyrin tiedostamaan tämän seikan tutkimusta tehdessäni, sillä lasten tuli koko musikaaliprosessin ajan keskittyä tiettyihin teemoihin ja asioihin, joita kerrattiin useaan otteeseen.

Valitsin tietyt lapset tutkimukseeni päiväkodin työntekijöiden avulla. Tutkimusotoksekseni muodostui viiden lapsen joukko, joista kolme oli poikia ja kaksi tyt-

töjä. Halusin tutkimukseeni sekä tyttöjä, että poikia, jotta pystyisin jollain tasolla vertailemaan myös sukupuolten välisiä eroja. Lapset olivat ns. normaaleja lapsia, joilla ei ole todettu olevan esimerkiksi oppimisen vaikeuksia tai käyttäytymiseen liittyvää problematiikkaa. Pysin tutkimusotosvalinnallani mahdollisimman hyvin edustamaan koko päiväkodin Rabbits-ryhmää, jotta tutkimustuloksista tulisi mahdollisimman todenmukaisia ja päteviä.

Lapset olivat iältään siis 4-5-vuotiaita, jo jonkin aikaa päiväkodissa olleita lapsia. Kaikki lapset tulivat yksikielisestä perheestä ja kaikkien äidinkieli oli suomi. Lasten vanhemmat olivat halunneet laittaa lapsensa kaksikieliseen päiväkotiin, jotta heillä olisi jo pienestä pitäen hyvät mahdollisuudet oppia englannin kieltä ja mahdollisesti jatkaa päiväkodin jälkeen englanninkielisen perusopetuksen piiriin.

2.2.3 Havainnointi

Aineiston pääasiallisena keräysmuotona käytin aktiivista osallistuvaa havainnointia. Havainnoinnin kautta kykenin saamaan välitöntä, suoraa tietoa yksilöiden sekä ryhmän taidoista. Osallistuvalla havainnoinnilla on tyypillistä se, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa, mikä onnistui oman tutkimukseni kannalta helposti, sillä olin vuorovaikutuksessa havainnoitavien lasten kanssa joka päivä. (Hirsjärvi ym. 2009, 214.)

Tutkimusmielessä tehtävä havainnointi tarkoittaa systemaattista tietojen koostamista sekä tieteelliseen työskentelyyn suuntautunutta toimintaa. Havaintoja tulee tehdä tarkasti ja järjestelmällisesti niin, että kerätty aineisto vastaa mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiin. Havainnointia suoritetaan useimmiten ”todellisissa elämäntilanteissa”, jolloin havainnointimenetelmältä edellytetään ennakkosuunnittelua, jotta tietojen kerääminen on tarkoituksenmukaista ja kerätty aineisto on mahdollisimman luotettavaa ja tarkkaa. (Anttila 2006, 189.)

Havainnointi on siis todellisen elämän ja maailman tutkimista, jonka avulla on mahdollista välttää keinotekoisuus, joka on monien muiden menetelmien rasitteena. Havainnointi on erittäin hyvä menetelmä myös lasten kanssa työskennel-

täessä, sekä tilanteissa, jotka ovat ennalta arvaamattomia. (Hirsjärvi ym. 2009, 213.)

Havainnointia menetelmänä on usein kritisoitu siitä, että havainnoija saattaa häiritä tilannetta ja tutkittavat saattavat muuttaa tästä syystä käytöstään ja havainnoinnin tulokset eivät ole tästä johtuen luotettavia (Hirsjärvi ym. 2009, 213). Vältin itse tämän ongelman, sillä olin tullut lapsille jo tutuksi ja he käyttäytyivät havainnointini aikana samalla tavalla päiväkodin arjessa kuin ennenkin sillä olin harjoitteluni vuoksi osa heidän arkeaan. Kahdeksan viikon aikana pystyin kattavasti tutustumaan lapsiin ja heidän taustoihinsa, sekä kykenin seuraamaan lapsia pitkällä aikavälillä, jolloin tutkimusotoksenkin valitseminen helpottui.

Havainnointi on kuitenkin hyvin työläs menetelmä ja useissa havainnoinnin tilanteissa tutkijan on vaikeaa tallentaa havaintojaan juuri siinä hetkessä, jolloin tutkijan tulee luottaa muistiinsa ja kirjata havainnot heti tilanteen niin salliessa. Tutkija saattaa osallistuvan havainnoinnin aikana myös sitoutua emotionaalisesti tutkittavaan ryhmään tai tilanteeseen, jolloin tutkimuksen objektiivisuus saattaa kärsiä. Havainnoinnin suorittamiseen liittyy myös eettisiä ongelmia, kuten se, kuinka paljon tutkittavalle itselleen kerrotaan havainnoinnin tarkoista kohteista ja syistä. (Hirsjärvi ym. 2009, 213–214.)

Itse havainnoinnin suoritin arkipäiväisissä tilanteissa. Musikaaliin liittyvissä harjoittelutilanteissa havainnoin lapsia erityisen tarkkaavaisesti. Havaintojeni pohjalla käytin havainnointisuunnitelmaa, jonka tarkoituksena oli jäsentää havainnointiani ja helpottaa myös tulosten analysointia. Tavoitteenani oli saada havainnointisuunnitelma luotua niin, että samoja teemoja olisi mahdollisuus käyttää suunniteltaessa lasten haastattelutilanteita ja heille niissä esitettäviä kysymyksiä. Havainnointisuunnitelmaani liittyviä teemoja olivat lasten välinen sekä lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus, kielten käyttö, lasten tunteet ja lapsilähtöisyys.

2.2.4 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Havainnoinnin lisäksi halusin haastatella lapsia, jotta saisin tutkimukseeni lasten näkökulman selkeästi esiin. Päätin käyttää lasten kanssa avointa haastattelua,

jonka tarkoituksena on selvittää haastateltavien ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä eri asioista ja sen mukaan, kun ne tulevat aidosti vastaan haastattelun kuluessa (Hirsjärvi ym. 2009, 209). Avoin haastattelu on hyvin lähellä keskustelua ja koin, että lasten kanssa työskenneltäessä keskustelumainen haastattelu on luontevampaa, kuin tarkasti strukturoitu.

Haastattelu menetelmänä on kuitenkin hyvin aikuiskeskeinen, sillä lapset eivät haastattele toisiaan ja koko prosessia kontrolloi tutkija eikä lapsi itse. Kyrönlampi-Kylmäsen (2006, 156) mukaan ei-kielelliset ilmaisut, esimerkiksi katse ja hymy, ovat erittäin tärkeitä elementtejä joilla lasta voidaan tukea haastattelutilanteessa. Kyrönlampi-Kylmäsen mielestä on myös erittäin tärkeää viestiä ei-kielellisen vuorovaikutuksenkin kautta lapselle sitä, että haastattelutilanteessa haastattelijalla on vain lasta varten ja haastattelijalla on myös aidosti kiinnostunut siitä, mitä lapsi hänelle kertoo. Haastattelutilanteen tulisi olla miellyttävä ja mukava yhdessäolon hetki niin aikuiselle, kuin lapsellekin.

Lasten haastattelemisen eroaa monin eri tavoin aikuisten haastattelemisesta. Lasten haastattelujen määrä on lisääntynyt viime vuosina, sillä lapsiin on nyky-aikana, erityisesti länsimaissa, alettu suhtautua tasa-arvoisemmin kuin ennen. Lapset nähdään yksilöinä, joilla on omat arvonsa ja mielipiteensä. Lapsia halutaan todella kuunnella ja heidän kertomansa otetaan vakavasti. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 128.)

Pienten lasten haastattelemisen on usein haasteellista, sillä haastattelua rajoittaa moni asia. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 129) mukaan esimerkiksi lapsen sanavarasto on verraten pieni. Lapsille tulisikin esittää vain 3-5 sanaa sisältäviä kysymyksiä. Kysymyksissä olevien sanojen tulisi lisäksi olla lapsille mahdollisimman tuttuja. Lasten antamat vastaukset ovat usein pintapuolisia sekä lyhyitä ja lasten on usein vaikea keskittyä pitkiä aikoja. Haastattelutilanteiden tulisikin olla riittävän lyhyitä, 15–20 minuutin mittaisia, jotta pienet lapset jaksaisivat keskittyä tilanteessa.

Lapsi voi myös vierastaa haastattelijaa, joka taas saattaa aiheuttaa sen, että tutkimustulokset vääristyvät, mikäli lapsi ei uskalla vastata kysymykseen rehellisesti tai joissain tapauksissa ollenkaan. Pienillä lapsilla on myös usein taipumus

vastata haastattelijan esittämiin kysymyksiin kyllä, vaikka he eivät tietäisikään vastausta. Lapsia haastateltaessa on erittäin tärkeää varmistaa, että lapset ovat ymmärtäneet kysymykset ja esittää jo kysyty kysymys eri muodossa. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 130.)

Toteutin haastattelut musikaaliharjoitusten jälkeen ryhmähaastatteluna, johon olin etukäteen miettinyt teemoja sekä mahdollisia kysymyksiä perustuen havainnointisuunnitelmaani ja siinä esiintyviin teemoihin. Haastattelut olivat lyhyitä, noin 10–15 minuuttia kestäviä ”keskusteluhetkiä”, jolloin tutkimukseen valitsemillani lapsilla oli mahdollisuus kertoa omista tunteistaan ja ajatuksistaan niin musikaaliprosessiin kuin muihinkin päiväkodin asioihin liittyen. Vaikka olin etukäteen miettinyt kysymykset lapsille, en kieltänyt lapsia puhumasta muistakin asioista, jotka he kokivat siinä tilanteessa heille tärkeiksi, mutta pyrin pitämään keskustelut suurimman osan ajasta käsiteltävässä asiassa. Haastattelutilanteisiin osallistui 4-5 lasta, riippuen siitä, oliko joku tutkimukseen osallistuneista lapsista poissa päiväkodista. Pidin itse erittäin tärkeänä sitä, että jokaisen lapsen ääni tuli kuuluviin ja että jokainen sai sanoa oman mielipiteensä, joka on todesti tutkimukseni kannalta merkityksellinen ja tärkeä.

Halusin pitää haastattelutilanteet rentoina ja mukavina kokemuksina lapsille, sillä jo hyvin pienetkin lapset muistavat heihin kohdistuneita tutkimuskokemuksia. Erityisesti lapsitutkimusta tehtäessä on tärkeää tiedostaa lasten omat tunteet ja kokemukset kytkeytyen tutkimukseen ja siihen liittyviin asioihin, sillä lapsuudessa koetut kokemukset heijastavat vahvasti aikuisuuden asenteisiin.

2.3 Aineiston analyysitapa

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 221) tuovat teoksessaan Tutki ja Kirjoita esiin, että kerätyn aineiston analyysi, tulkinta sekä johtopäätösten teko on tutkimuksen ydinasia ja sen tärkein vaihe. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää, millaisia vastauksia hän on saanut tutkimuskysymyksiinsä.

Aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin. Analyysitavat voidaan jakaa karkeasti kahteen eri tapaan: selittämiseen ja ymmärtämiseen. Selittämiseen pyr-

kivässä analyysitavassa käytetään usein kvantitatiivista analyysia ja päätelmiä. Ymmärtämiseen pyrkivässä analyysitavassa taas kvalitatiivinen analyysi ja päätelmien teko on pääasiallinen analysointimenetelmä. Kvalitatiivisen tutkimuksen pääasiallisia analysointimenetelmiä ovat mm. teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. (Hirsjärvi ym. 2009, 224.)

Itse analysoin tutkimuksesta saamiani tietoja aineistolähtöisen teemoittelun avulla. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 173) mukaan teemoittelulla tarkoitetaan menetelmää jonka avulla tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle tutkimukseen osallistuneelle. Aineistosta esiin nostetut teemat pohjautuvat usein vahvasti tutkijan omiin tulkintoihin tutkittavien sanomisista. Jotta teemoittelu onnistuisi mahdollisimman hyvin, tarvitsee se vahvaa vuorovaikutusta teorian ja empirian välillä (Eskola & Suoranta 1998, 176). Teorian ja empirian luontevan vuoropuhelun löytäminen ei ole helppoa, varsinkin aloittelevalla tutkijalla.

Pääasialliset aineistonkeruumuotoni olivat siis lasten osallistuva havainnointi, sekä viikoittaiset haastattelut. Keräsin aineistoa samaan aikaan molemmilla aineistonkeruutavoilla, joten analysoin havainnoinnin pohjalta saamat tietoni sekä lasten haastattelujen tulokset yhdessä viikoittain. Yhdistin myös saamani tulokset ja käsittelin niitä yhtenä aineistona, koska käytin molemmissa menetelmissä samoja teemoja. Aineistot ovat myös samalta aikajaksolta, jolloin niiden yhdistäminen ja analysoiminen yhdessä mahdollistui.

Aloitin osallistuvan havainnoinnin ja lasten haastattelujen pohjalta saamani aineiston analysoinnin jaottelemalla sitä eri teemojen alle. Teemojen muodostamisen pohjana käytin jo havainnointi- sekä haastattelusuunnitelmassa käyttämiäni teemoja. Tämän teemoittelun tuloksena sain aineistostani nostettua esiin viisi eri teemaa. Teemoittelun jälkeen jaoin teemat yläteemoihin sekä alateemoihin.

Yläteemoiksi muodostuivat lasten kokemukset musikaaliprosessista ja luovien menetelmien käytöstä sekä lasten kokemukset englannin kielen käytöstä ja sen opettelemisesta. Lasten musikaaliprosessi- sekä luovien menetelmien käytön kokemusten alateemoiksi muodostuivat lasten mielipiteet käytettävistä menetelmistä, vuorovaikutus sekä prosessin ja menetelmien lapsilähtöisyys. Lasten englannin kielen käyttö- ja opettelukokemusten alateemoiksi muodostuivat lapsen englannin kielen käytön mielekkyys sekä lasten kielellinen kommunikointi ja kielen omaksuminen.

2.4 Lapset tutkimuskohteena

Lapsitutkimuksen yhtenä piirteenä on, että vanhemmilta on ensin saatava lupa lasten tutkimiseen ja vasta sen jälkeen lasten kanssa voidaan keskustella tutkimuksesta ja siitä, haluavatko he osallistua siihen (Kyrönlampi-Kylmänen 2006, 151). Heti tutkimusprosessin alussa lähetin vanhemmille lupalomakkeen, jossa kuvasin tutkimusta pääpiirteittäin (LIITE 1). Tämän lisäksi esittelin tutkimussuunnitelmaani vanhemmille päiväkodin vanhempainillassa, jolloin heillä oli mahdollisuus kysyä kysymyksiä minulta työhöni liittyen. Kaikki vanhemmat suostuivat siihen, että heidän lastaan saa havainnoida ja haastatella tutkimusta varten. Itse keskustelin lasten kanssa avoimesti tutkimustyöstäni ja siitä, mitä kaikkea siihen liittyy. Kaikki lapset, joiden kanssa työskentelin, olivat innostuneita ja suostuvaisia osallistumaan tutkimukseen.

Lasten on saatava vapaaehtoisesti osallistua tutkimukseen ja lasten kehitystä ei saa vaarantaa missään tutkimuksen vaiheessa. Lasta tulee suojella ja lapsitutkimuksessa kysymysten asetteluun onkin erittäin tärkeää kiinnittää huomiota, sillä kysymykset eivät saisi olla liian vaikeita, ongelmallisia tai stressaavia lapselle. Haastattelukokemus ei saa ahdistaa lasta ja lapsen tulee saada kiitosta osallistumisestaan. (Kyrönlampi-Kylmänen 2006, 161.)

Silloin, kun lapset ovat tutkimuskohteena, nousevat eettiset kysymykset tutkimusta määrääviksi ja ylimmiksi ohjeiksi. Tutkijan tulee pyrkiä tekemään eettisesti kestäviä valintoja koko tutkimusprosessin ajan ja tutkijan on ymmärrettävä lasta sekä kunnioitettava hänen intymiteettisuojaansa koko tutkimuksen ajan.

Jotta tutkija voisi tutkia ja kuvailla lasten kokemuksia jostain asiasta, tulee tutkijan päästä sisälle lasten yhteisöön ja saada heidän hyväksyntänsä. Lasten kokemusmaailmaan pääseminen edellyttää tasavertaista, luottamuksellista ja avointa dialogia sekä myös tiivistä yhteistyötä tutkijan ja lasten välillä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2006, 152.)

Usein lapsiin liittyvät tutkimukset toteutetaan erilaisissa lapsuuden instituutioiden puitteissa, kuten päiväkodeissa, sairaaloissa, neuvoloissa tai kouluissa. Tutkimusta tehtäessä on tärkeää miettiä sitä, minkälaista lapsuutta tutkimuksissa silloin tuotetaan, jos lapsia lähestytään pääasiallisesti instituutioiden kautta, niiden asiakkaina ja instituutioiden määrittelemistä käsitteistä sekä rajoista käsin. Erilaisten instituutioiden portinvartijoiden roolin määrittäminen lapsia koskevassa tutkimuksessa on myös tärkeää. (Vehkalahti, Rutanen, Lagström & Pösö 2010, 17.)

Tutkimuseettinen keskustelu pyörii Vehkalahden, Rutasen, Lagströmin ja Pösön (2010, 21) mielestä usein pelkästään eettisten ongelmien ja tutkimuksen esteiden ympärillä. Tällöin unohdetaan se, että tutkimuksen tekemistä voidaan pitää jo sinällään eettisenä tekona. Erityisesti lasten kysymysten kanssa työskentelevää tutkijaa motivoi usein vilpitön halu tuottaa tietoa, joka oikeasti hyödyttää tutkittavia, eli lapsia itseään.

3 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Toteutin opinnäytetyöni siis kokonaisuudessaan English Daycare Sunshinessa, josta käytän työni kirjallisessa osiossa lyhennettä Sunshine. Sunshine on yksityinen päiväkoti ja esikoulu, joka toimii Pyyrikillä, Tampereella. Päiväkoti on perustettu vuonna 1999 ja esikoulutoiminta on aloitettu vuonna 2001. Päiväkodin perustaja on omistaja Marita Stenbäck.

3.1 Ryhmät ja henkilökunta

Päiväkodissa on neljä ryhmää: kolme- ja neljävuotiaiden ryhmä, pikkueskarit, jotka ovat 5-vuotiaita, sekä esikouluryhmä. Lisäksi Sunshinessa järjestetään koululaisten iltapäivähoitoa. 3-4-vuotiaiden ryhmä työskentelee Pirkankatu 9:ssä, kerrostalon ensimmäisessä kerroksessa olevissa tiloissa. Pikkueskarit ja esikoululaiset työskentelevät kadun toisella puolella, Pirkankatu 18:ssa. Esikoulussa on paikka 26 lapselle. Esikoulu on myös kaksikielinen ja sieltä voidaan pyrkiä englanninkieliseen perusopetukseen Amuri ja Tammelan kouluihin.

Sunshinessa työskentelee johtajan lisäksi kolme lastenhoitajaa päiväkodin puolella, sekä kolme opettajaa esikoulun puolella. Päiväkodissa työskentelevät henkilöt ovat yhtä lukuun ottamatta suomalaisia. Kenenkään äidinkieli ei kuitenkaan ole englanti.

Itse suoritin harjoitteluni 3-4-vuotiaiden ryhmässä, jossa on 25 paikkaa kokopäivälapsille sekä 10 paikkaa puolipäivälapsille. 3-4-vuotiaiden ryhmä jakaantuu vielä kahtia hiirulaisiksi (mice), jossa on pienimmät lapset, sekä pupuiksi (rabbits), jossa on yli 4-vuotiaita lapsia.

3.2 Arvot ja tavoitteet

Päiväkodin tuottaman varhaiskasvatuksen arvoina ovat yksilöllisyys, yhteisöllisyys, lapsilähtöisyys, kasvatuskumppanuus sekä henkilökunnan arvostaminen. Varhaiskasvatuksen tavoitteina Sunshinessa on:

1. Itseensä ja toisiin luottava, leikkivä ja hyvinvoiva lapsi.
2. Toimiva kasvatuskumppanuus perheiden ja päivähoidon välillä.
3. Monipuolista ja joustavaa palvelua tarjoava päiväkoti.
4. Lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä tukevat ammattitaitoiset työntekijät.

(Varhaiskasvatussuunnitelma, English Daycare Sunshine, 2007-2008, 4).

Sunshinessa korostetaan vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä. Päiväkodin pyrkimyksenä on muodostaa säännöllinen ja luottamuksellinen keskusteluyhteys henkilökunnan ja lasten vanhempien välillä. Päivittäiset keskustelut vanhempien kanssa lasten tulo- ja lähtötilanteissa ovat tärkeitä ja vanhemmille tiedon antaminen lapsen päivän sujumisesta on merkityksellistä. Vanhemmille järjestetään vuodessa myös noin 1-2 vanhempainiltaa sekä kahdenkeskisiä VASU-keskusteluja vähintään kahdesti vuodessa. (Varhaiskasvatussuunnitelma, English Daycare Sunshine, 2007–2008, 4.)

3.3 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisyys on nykypäivän varhaiskasvatuksen peruskäsitteitä. Sen toteuttaminen ei ole kuitenkaan helppoa, sillä aikuislähtöiset kasvatustavat ja –traditiot ovat juurtuneet syvästi suomalaiseen yhteiskuntaan ja varhaiskasvatukseen. Lapsilähtöisyyttä halutaan kuitenkin varhaiskasvatuksessa korostaa.

THL:n Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 15) tuodaan esiin, että varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten hyvinvointia. Silloin kun lapsi voi hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät olosuhteet kasvuun, oppimiseen ja kehittymiseen. Varhaiskasvatuksessa lapsen hyvinvoinnin

edistämiseksi lapsen terveyttä ja toimintakykyä tulee vaalia ja huolehtia yksilöllisesti lapsen perustarpeista. Lapsen tulee kokea, että häntä arvostetaan ja hänet hyväksytään omana itsenään, yksilönä. Lapsen itsetuntoa tulee vahvistaa ja lapselle tulee tulla olo, että hän on tullut kuulluksi ja nähdyksi. Lapsi tulee kohdata yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti. Lapsen tulee tuntea olevansa tasa-arvoinen riippumatta sukupuolesta, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustasta tai etnisestä alkuperästä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005, 15.)

Sunshinesssa halutaan korostaa toiminnan lapsilähtöisyyttä. Varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu lähtee lapsiryhmästä sekä yksilöstä käsin ja lasten kiinnostusten kohteet muokkaavat toiminnan sisältöjä. Sunshinesssa varhaiskasvatuksen suunnittelun tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, oppimista sekä hyvinvointia. Mikael Kokljuschkinin (1999, 38) mukaan hyvät kasvattajat käyttävät monenlaisia eri opetusmenetelmiä, koska päiväkodissa on keskenään hyvin erilaisia lapsia, joilla on erilaisia oppimistyyliä. Erilaisuutta tulisi kunnioittaa, ja mahdollistaa se, että jokainen lapsi voisi kokea päiväkotitoiminnan mielekkäänä. Lapset oppivat uusia asioita parhaiten silloin, kun he saavat opetella sitä, mitä he itse haluavat intohimoisesti oppia.

Sunshinesssa lasten ikään ja kehitystasoon on mielestäni kiinnitetty paljon huomiota. Myös lasten mielipiteitä kuultiin päivittäisiin toimintoihin liittyen mielestäni hyvin. Lapset otettiin osallisiksi päiväkodin toimintoihin ja päiväkodissa tehtiin suurin osa asioista yhdessä. Päiväkodin aikuiset olivat koko ajan läsnä lapsille ja viettivät lasten kanssa aikaa, eivätkä vain istuneet tietokoneella tai keskustelleet toistensa kanssa.

3.4 Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen

Lapsen taiteelliset peruskokemukset syntyvät musiikillista, kuvallista, tanssillista ja draamallista toimintaa, kädentaitoja sekä lasten kirjallisuutta vaalivassa kasvuympäristössä. Erilaisten taiteellisten kokemusten intensiivisyys ja lumo virittävät lapsen toiminnallisuuden ja tempaavat lapsen mukaansa. Taiteen kautta lapselle mahdollistuu mielikuvitusmaailman kokeminen, jossa kaikki on mahdol-

lista ja leikisti totta. Lapsi nauttii taiteen tekemisestä sekä kokemisesta, omista taidoistaan ja ilmaisusta sekä tehdessään yksin, että osallistuessaan erilaisiin tuotoksiin yhdessä muiden lasten kanssa. Taiteellisen kokemisen ja tekemisen kautta lapsi kehittyy niin yksilönä kuin ryhmänkin jäsenenä. Varhaislapsuudessa saatujen taiteellisten peruskokemusten pohjalle rakentuvat lapsen myöhemmät mieltymykset ja valinnat liittyen taiteeseen sekä myös hänen kulttuuriset arvostuksensa muodostuvat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005, 23–24.)

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen koetaan Sunshinessa myös erittäin tärkeäksi asiaksi. Taiteellisten kokemusten kautta lasten on mahdollista saada maailmaansa oppimisen iloa, taiteellista draamaa, muotoja, ääniä, värejä, tuoksuja, tuntemuksia ja eri aistialueiden kokemusten yhdistelmiä. Sunshinessa tutustutaan eri taideaineisiin, niiden tekniikoihin, välineisiin ja materiaaleihin. Taiteen ja kulttuurin kautta lapset kokevat erilaisia elämyksiä ja opettelevat tunteiden käsittelyä, luovuutta, mielikuvituksen kehittymistä ja itseilmaisun alkeita. Lapsia rohkaistaan kertomaan omista töistään ja arvostamaan toisten tekemiä töitä. Kasvattajan tehtävänä on dokumentoida lasten taiteellisia tuotoksia sekä myös mahdollistaa lasten taiteellisten tuotosten esittäminen. Sunshinesta tehdään myös mahdollisuuksien mukaan erilaisia retkiä, esimerkiksi näyttelyihin, konsertteihin, liikuntaesityksiin ja teattereihin. (English Daycare Sunshine, Varhaiskasvatussuunnitelma, 2007–2008, 10.)

Sunshinen varhaiskasvatussuunnitelmassa (2007–2008, 11) taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen on jaettu neljään eri toiminnalliseen menetelmään: musiikkiin, kuvailmaisuun, kädentaitoihin sekä tanssiin ja draamaan.

Musiikin sisältöinä on laulaminen, soittaminen, kuunteleminen ja musiikkimaailmaaminen, musiikkiliikunta sekä rentoutus. Lapsille halutaan tarjota mahdollisuus aistia, kuunnella ja tuottaa musiikkia. Tavoitteena on saada lapset nauttimaan musiikista sekä saada siitä erilaisia elämyksiä.

Kuvailmaisun sisältöinä on kynäotteen opettelu ja värien käyttö, piirtäminen, maalaaminen, erilaisten materiaalien käyttäminen sekä omat taidenäyttelyt ja retket taidenäyttelyihin. Kuvailmaisun tavoitteena on kehittää silmän ja käden koordinaatiota sekä tutustua erilaisiin työmenetelmiin, työtapoihin sekä materi-

aaleihin. Tavoitteena on myös tutustua eri väreihin ja muotoihin ja saada käsillä tekemisen kautta myös hienomotorista harjoitusta.

Kädentaitojen sisältöinä on leikkaaminen, liimaaminen, taittelu, repiminen, kaanpainanta, muovailu, erilaisten massojen käyttö, savi, tekstiilien leikkaaminen ja ompelun harjoittelu. Kädentaidoissa tärkeimpänä tavoitteena on silmän ja käden yhteistoiminnan ja hienomotoriikan sekä visuaalisen ja avaruudellisen hahmottamisen kehittyminen. Tavoitteena on kehittää myös vastuuntuntoa sekä pitkäjänteisyyttä ja harjoitella suunnitelmallista toteutusta.

Tanssin ja draaman sisältöinä on luova tanssi, nukketeatteri, pantomiimi, luova liikunta, improvisaatio, draamaleikit, vierailut teatteriin ja esitysten valmistaminen juhliin. Tanssin ja draaman tavoitteena on kehittää lapsen itseilmaisua sekä ylläpitää ja lisätä lapsen mielikuvitusta ja luovuutta.

3.5 Hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 18) tuodaan esiin, että varhaiskasvatusympäristön tulisi olla viihtyisä sekä lapsia leikkiin, tutkimiseen, liikkumiseen, toimintaan ja ilmaisuun eri tavoin innostava. Ilmapiiriin tulee olla myönteinen ja ympäristön tulee olla turvallinen. Varhaiskasvatusympäristön suunnittelussa tulisi ottaa huomioon niin toiminnalliset kuin esteettisetkin näkökulmat. Hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö on muunneltava ja oppimiseen innostava, monipuolinen ympäristö, joka herättää lapsissa mielenkiintoa, kokeilunhalua ja uteliaisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005, 17–18.)

Ensimmäistä kertaa astuessani sisään Sunshinen ovesta en voinut olla havaitsematta sen taiteellista tunnelmaa. Päiväkodin seinät olivat täynnä lasten taide-teoksia ja lasten käden jälki todellakin näkyi päiväkodissa. Sunshine toimii melko pienissä tiloissa vanhan kerrostalon ensimmäisessä kerroksessa, mutta tiloista on mielestäni saatu luotua toimivat ja lapsilähtöiset. Vaikka tilat olivat pienet, ei päiväkodissa ollut mielestäni liian suuri melutaso tai liian tiivis tunnelma.

Tilat oli rakennettu joustaviksi niin, että erilaisia pienryhmätoimintoja oli mahdollista toteuttaa ilman, että ryhmät häiritsivät toisiaan.

Sunshinesssa on eri toiminnoille jaettuja tiloja, joita lapset käyttävät paljon erityisesti vapaan leikin aikana. Tällaisia tiloja on esimerkiksi kotileikkinurkkaus ja ”kirjasto”. Lapsille oli hyvin selvää se, missä paikassa leikitään milläkin leluilla ja kuinka monta lasta leikkiin mahtuu. Leikkiä ohjattiin vapaan leikin aikana leikinohjaustaululla, johon jokainen lapsi laittoi oman nimensä haluamansa leikin kohdalle. Tällä vältettiin liian suuret leikit ja varmistettiin myös leikkien sujuvuus ja suunnitelmallisuus. Suurin osa leikkivälineistä ja peleistä oli sijoitettu lasten tasolle, jolloin lasten on helppo käyttää eri välineitä omaehtoisesti (English Daycare Sunshine, Varhaiskasvatussuunnitelma, 2007–2008, 7).

4 KAKSIKIELISYYS

On olemassa monia eri syitä siihen, miksi lapsista kasvaa kaksikielisiä. Kaksikielisyyttä esiintyy monissa eri muodoissa maailmanlaajuisesti. Globalisoituminen ja esimerkiksi työn perässä muutto, pakolaisuus sekä seka-avioliitot lisäävät sitä, että vanhemmat kasvattavat lapsiaan vieraskielisessä ympäristössä, jolloin kaksikielisyys syntyy ”olosuhteiden pakosta”. (Arnberg, 1989, 3.)

Globalisaatiosta johtuen myös useat vanhemmat haluavat, että heidän lapsensa oppii hyvin muitakin kieliä, kuin suomen kieltä. Esimerkiksi englannin kielen taitoa pidetään yleismaailmallisesti tärkeänä ja merkityksellisenä taitona. Tällaiset vanhemmat haluavat, että heidän lapsensa pääsee varhain sellaiseen päivähoitopaikkaan, joka on kaksikielinen tai käyttää ns. kielikylpymenetelmää, joiden tavoitteena on luoda lapsille mahdollisimman nuoresta iästä alkaen vieraan kielen sujuvat taidot.

Kaksikielisyydellä tarkoitetaan sitä, että ihminen pystyy aktiivisesti puhumaan, ymmärtämään ja ajattelemaan kahdella kielellä ja automaattisesti vaihtamaan niitä, vaikka lähes samantasoista osaamista molemmissa kielissä ei olekaan saavutettu (Hassinen 2005, 9). Suurin osa Sunshinesssa olevista lapsista tulee täysin suomalaisista kodeista, eli he tulevat päiväkotiin oppimaan ja omaksumaan toista kieltä, englantia. Kolmannen ikävuoden jälkeen alkaneen kahden kielen omaksumisen tuloksena kehittyy suksessiivinen, eli peräkkäinen kaksikielisyys.

Kaksikielisyyteen vaikuttaa moni tekijä, kuten sukupuoli, älykyys, muisti, motivaatio, suhtautuminen ja tietoisuus omaksumista kielestä. Usein kaksikielisyudessa toisesta kielestä tulee vahvempi, dominoivampi kieli. (Hassinen 2005, 18–19.) Varsinkin suomalaisilla lapsilla dominoiva kieli on usein suomi, sillä he kuulevat sitä koko ajan elinympäristössään. Mitä aikaisemmin lapsi alkaa tutustumaan uuteen kieleen, sitä parempi. Kielten omaksuminen leikin ja laulujen mukana tai yleensäkin tekemisen kautta on tärkeää. Pieni lapsi omaksuu kielet huomattavasti helpommin kuin varttuneempi lapsi. Laurénin (2008, 16) mukaan

voidaan ajatella, että yhden kielen osaaminen on periaatteessa sama asia, kuin osata useita kieliä.

Lapset, jotka ovat kaksikielisiä, kasvavat helpommin arvostamaan ihmisten ja kulttuurien erilaisuutta. Kaksikielisten lasten on helpompi myös ymmärtää erilaisia sosiaalisia tilanteita. Erityisesti varhaiskasvatuksessa työskentelevien henkilöiden tulisi saada jokainen lapsi tuntemaan itsensä ja kielensä sekä kulttuurinsa tervetulleeksi, arvostetuksi, kunnioitetuksi ja näkyvästi tuetuksi joka päivä. (Bruce 2005, 133.)

Niin tutkijat kuin vanhemmatkin ovat olleet erityisen kiinnostuneita siitä, millaisia vaikutuksia kaksikielisyydellä on. Kaksikielisyyden vaikutusta älylliseen, kielelliseen, kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen on eri yhteyksissä tutkittu.

Kaksikielisyyden kielteisiä vaikutuksia ovat olleet mm. kielten koodien yhdistyminen, lainaaminen, interferenssi ja koodinvaihto. Hassisen (2005, 49) mukaan edellä mainitut seikat kuuluvat kahden kielen omaksumisen prosessiin ja mm. koodinvaihtoa voidaan pitää kielenkäyttöä hyvinkin rikastuttavana ilmiönä. Myös seuraavankaltaisia haittoja on eri tutkimusten kautta havaittu olevaksi kaksikielisyydestä: hidastaa älyllistä kehitystä, heikentää koulumenestystä, on lapselle tarpeettomana taakkana ja aiheuttaa huonommuudentunnetta, jos ei hallitse molempia kieliä riittävän hyvin. (Sarmavuori 1982, 207.) Vieraskielisen opetuksen ja kaksikielisyyden on pelätty heikentävän äidinkielen taitoja, mutta siitä ei toistaiseksi ole vankkaa tutkimustietoa (Hiidenmaa, 2004, 85–86).

Kaksikielisyyden myönteiset ominaisuudet riippuvat hyvin paljon lapsen henkilökohtaisista ominaisuuksista, kielten omaksumistilanteista ja yleisestä kieliin suhtautumisesta. Kaksikielisyyden myönteisiä tuloksia ovat mm. lasten nopeampi kieliopin omaksumiskyky, analyyttisen ajattelun kehittyminen, positiivinen vaikutus älylliseen kehitykseen, monivivahteisempi maailmankäsitys ja ymmärtäväisempi suhtautuminen muihin ihmisiin. Eri tutkimusten kautta on todettu, että kaksikielisyyys ei lisää riskiä kielen kehityksen viivästymiin tai häiriöihin. (Hassinen 2005, 49–50.) Kaksikielisyyys edistää ajattelua, johtaa vertailuihin ja erotteluihin sekä laajentaa käsitteiden laajuuksien ja rajoitusten toteamisen ja merkitysten ymmärtämistä (Sarmavuori 1982, 206).

4.1 Vieraiden kielten oppiminen sekä opetus suomalaisessa varhaiskasvatuksessa

Jotta ihminen oppisi uuden kielen, on hänen käytävä läpi tiettyjä sisäisiä operaatioita. Vasta sen jälkeen ihminen kykenee antamaan kuulemalleen ja luke-malleen merkityksen. Kielen omaksuminen ei tapahdu niin, että opetellaan sanoja, jotka sitten osataan. Silloin kun käytämme kieltä, muotoilemme osasia koko ajan uudestaan ja saamme niille uusia merkityksiä. Tämän omaksumis-prosessin aikana kielelliset merkit muovautuvat monikäyttöisemmiksi. (Laurén 2000, 33–34.)

Christer Laurén (2000, 36–37) tuo kirjassaan *Kielten taitajaksi: Kielikylypy käytännössä* esiin, että kielenomaksumista tulisi ajatella keinona selviytyä suuresta metsästä. Kieli ei voi olla silloin ”staattinen kartta liikkuma-alueesta”, eikä metsässä liikuta yksin. Kielellinen kyky toimii aina vuorovaikutuksessa ja kielen so-siaaliseen luonteeseen kuuluu aina myös tunnekomponentti: kielen käyttäminen ei aina ole pelkkää järjen toimintaa. Kielen ollessa ennen kaikkea sosiaalista ja sisältäen vahvan kognitiivisen komponentin käyttäessämme kieltä tietoiseen toimintaan, tulisi kielenomaksumisenkin tapahtua aidossa ja toimivassa vuoro-vaikutuksessa sen onnistumisen takaamiseksi. Kielen omaksumiseen liittyen lasten on saatava tilaa luovuudelle ja mahdollisuuksia myös itse tehdä keksintö-jä kielestä, mutta ennen kaikkea oivaltaa kielen kautta itse todellisuutta.

Kiinnostus kaksikielisyyttä, sekä vieraan kielen opettamista kohtaan näyttää lisääntyneen päätellen eri puolille Suomea perustettujen englanninkielisten leik-kikoulujen ja kielikerhojen määrästä (Hiidenmaa, 2004, 85). Kielen ja erityisesti vieraan kielen omaksumista voidaan tukea monin eri menetelmin. Tunnetuin vieraan kielen opetusmenetelmä on kielikylypymenetelmä, joka on lähtöisin Ka-nadasta. Kielikylypy on enemmistökieltä puhuville lapsille tarkoitettu kielenoppi-mismenetelmä yhden tai useammankin kielen omaksumiseen (Laurén, 2000, 38). Suomessa kielikylypyä on toteutettu varhaisen täydellisen kielikylylyn (early total immersion) mukaan Kanadalaisen mallin mukaan. Suomessa ensimmäi-nen päiväkodin kielikylypyryhmä on aloittanut toimintansa 1987 Vaasassa. Kieli-kylylyn toteuttamisen lähtökohtana on ollut se, että Suomi pysyisi kaksikielisenä

valtiona, mutta huomioida myös suomalaisten kielitaitotarpeet monikielisessä Euroopassa. (Laurén, 2000, 39.)

Kielikylvyn periaatteena on uuden kielen omaksuminen käytännön kokemusten kautta käyttämällä vierasta kieltä kaikissa tilanteissa. Kielikylpy on kokopäiväistä ja se liittyy kaikkiin päiväkodin tilanteisiin eikä vain tiettyihin ohjattuihin tuoki-oihin. Kielikylpyopetus vaatii tiettyjä didaktisia ja metodologisia ratkaisuja, sillä varsinkin kielikylvyn alussa suurin osa kielikylpypäiväkodin aloittaneista lapsista ei hallitse kielikylpykieltä. Kielikylpymenetelmässä on käytössä myös sääntö, että opettajalla on kielikylpyoppilaisiin nähden vain yksi kieli, jota hän käyttää. (Takala & Sajavaara, 1998, 175.)

Kielikylpyä voidaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 41) mukaan järjestää joko toisella kotimaisella tai vähemmistökielellä kolmen vuoden iästä lähtien pääsääntöisesti sellaisille lapsille, joiden äidinkieli on paikkakunnan enemmistön kieli. Kielikylpymenetelmässä hyödynnetään kaksikielisen ympäristön mahdollisuus tukea lapsen toisen kotimaisen tai muun vieraan kielen oppimista. Varhaiseen täydelliseen kielikylpyyn voi yksikielinen lapsi osallistua kolmesta ikävuodesta ylöspäin, jolloin äidinkielen taidot ovat riittävän kehittyneet, sillä vieraan kielen opetteleminen voi vaikuttaa äidinkielen kehittymiseen.

Sunshine ei ole kielikylpypäiväkoti, sillä päiväkodissa puhutaan niin suomea kuin englantiakin. Päiväkodin työntekijöistä kaikki puhuvat molempia kieliä. Sunshine on kaksikielinen päiväkotikoti, jolloin sen toiminta on ns. osittaista kielikylpyä. Tällöin voidaan puhua kielisuihku-menetelmästä tai kielenpainotusmenetelmästä. Sunshinesssa ei kuitenkaan käytetä mitään tarkasti strukturoitua kielenopetusmenetelmää, vaan kielen omaksumista pyritään saavuttamaan kielen käytön ja erityisesti toiminnallisuuden kautta. Lapset saavat käyttää molempia kieliä, jolloin myös äidinkielen kehittyminen varmistetaan täydellistä kielikylpyä paremmin.

4.2 Lapsen kielen kehittyminen

Koppinen, Lyytinen ja Raski-Puttonen (1989, 7-8) tuovat kirjassaan Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot esiin, että kielen oppiminen auttaa lasta muodostamaan maailmankuvaansa ja jäsentämään ympäristöään. Kieli suuntaa paljon lapsen kehitystä ja on yhteydessä myös koko kehitykseen. Kielenkäyttö on yhtä paljon ajattelua kuin tunteiden ja toiminnankin ilmaisemista sekä myös sosiaalista vuorovaikutusta. Lapsen psyko-fyysis-sosiaalisen kehittymisen eteneminen mahdollistaa kielellisen kehityksen nopeutumisen sekä monipuolistumisen: kun lapsi oppii liikkumaan, on hänen mahdollista tutkia ympäristöään laajemmin ja tällöin liittyy kielellisiä merkkejä uusiin asioihin. Tällöin lapsi uskaltuu kielen kehitykselle välttämättömään vuorovaikutukseen ja jäsentäessään todellisuutta mielessään, lapsi kasvaa kielellisten toimintojen välityksellä laajenevaan todellisuuden todellisuudessa.

Kieli on lapselle muutakin kuin puhuttua kieltä. Siihen liittyy myös nonverbaalista viestintää puhetta säestävänä sekä tukevana ja joskus myös korvaavana muotona. Lapsen kieli ei kehity ilman kommunikatiivista vuorovaikutusta. Jo pienet vauvat esikielellisellä kaudella pyrkivät eri keinoin saamaan muiden ihmisten huomion ja viestittämään tunteitaan ja tarpeitaan. Kielellinen ja kommunikatiivinen kehittyminen edellyttää sitä, että lapsella on sellainen kommunikatiokumppani, joka ymmärtää ja tulkitsee lapsen viestit ja eleet ja muuttaa tulkinsa sanalliseen muotoon, sanoittaa lapsen tunteita ja toimintaa, laajentaa omassa puheessaan lapsen tuottamia ilmaisuja sekä sovittaa oman verbaalisen kuin non-verbaalisenkin kommunikaationsa lapsen tasolle sopivaksi. (Heikka, Hujala & Turja, 2009, 19.)

Kieli tukee lapsen ajattelutoimintoja ja niiden kehittymistä sekä kommunikaation kehitystä merkitysten välittäjänä. Lapsen kasvaessa kielen tehtävä ajattelutoimintojen tukena korostuu, jolloin se liittyy ongelmanratkaisun, loogisen ajattelun ja kuvittelun alueille. Kielen hallintaan liittyvät valmiudet luovat perustan oppimisvalmiuksille. Kielen oppiminen on aina luova ja persoonallinen prosessi. Jäljittelyllä on kielen oppimisessa tärkeä merkitys. Erilaisissa aikuis- ja vertaissuhteissa lapsi oppii kulttuurisia ja sosiaalisia tapoja ja kommunikaatiomalleja.

Myös leikillä ja saduilla sekä kertomuksilla on varhaislapsuuden kielen kehityksessä erityinen merkitys. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19.)

Lapsi tarvitsee kielen kehityksen tueksi virikkeellisen ja toiminnallisen kasvuympäristön, jossa lapsen on mahdollista havainnoida sekä puhuttua, että kirjoitettua kieltä. Lapselle tulee tarjota malleja kielen ja käsitteiden oppimiseen sekä sellaista puhetta, jota lapsi ymmärtää. Lapsen herkkyyttä ja kykyä ymmärtää sanatonta viestintää tulisi kunnioittaa, tukea sekä vahvistaa. Kielen käyttämisellä on keskeinen merkitys lapselle ominaisessa tavassa toimia. Lapsi tarvitsee toiminnassaan kieltä ja kieli kehittyykin leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen sekä taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen myötä kaikkein parhaiten. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005 19–20.)

4.3 Oppiminen ja toiminnalliset menetelmät

Oppiminen ei tapahdu vain tietoa omaksumalla, vaan oppimisprosessissa kokemuksilla ja elämyksillä on suuri osa, erityisesti mitä pienemmästä lapsesta on kyse. Toiminnallisuus kasvatuksessa ei ole uusi asia, sillä monet kasvatustilafilosofit ovat korostaneet toiminnallisuuden merkitystä oppimistapahtumassa jo aikoja sitten.

Jean Rousseau (1712–1778) on todennut, että lasten spontaanit kokemukset ovat hyvin tärkeitä oppimisessa ja Rousseau onkin korostanut, että lapselle ei tulisi opettaa sanoilla, mikäli opettaminen tekemisen kautta on mahdollista. Myös John Dewey (1859–1952) on puhunut saman asian puolesta ja korostanut, että oppimisen lähtökohta on aina lapsen omissa kokemuksissa ja parhaiten lapsi oppii tekemällä asioita itse. (Kokljuschkin 1999, 31–32.)

Gavin Bolton tuo kirjassaan *Luova toiminta kasvatuksessa* (1984, 51) ilmi, että leikin ja draaman kautta on ilmeinen mahdollisuus oppia sekä taitoja, että objektiivista tietoa, mutta syvällisin muutos joka tällaisen toiminnan kautta voi toteutua, on subjektiivisen merkityksen tasolla. Lapsen tulee aina kokea asiat tunnetasolla ennen kuin oppiminen on tehokasta. Boltonin mukaan juuri tunnetaso jää

kasvattajilta useimmiten huomioimatta tai he eivät tiedosta sitä. (Bolton 1984, 51.)

4.4 Englannin opettaminen ja käyttö Sunshinessa

Sunshine on kaksikielinen päiväkotitoiminta, eli siellä puhutaan englannin lisäksi myös jonkin verran suomen kieltä. Englantia käytetään pääsääntöisesti aina ensin annettaessa ohjeita, mutta usein, varsinkin pienempien lasten kohdalla ohjeet myös suomennetaan lapsille. Päiväkodin toimintaperiaatteena on vahvistaa molempien kielten kehitystä, eikä vain kiinnittää huomiota englannin kielen oppimiseen. Päiväkotitoimintaperiaate vaatii myös paljon kehittämistä ja vahvistamista ja Sunshinessa otetaan mielestäni tämä asia hyvin huomioon.

Päähuomio on kuitenkin englannin kielen oppimisessa toiminnallisuuden kautta. Lapsista suurin osa tulee täysin suomenkielisistä perheistä, joten päiväkotitoiminta on useimmille lapsille ainut paikka, jossa he käyttävät englannin kieltä. Toki joidenkin lasten kotona englannin kieltä voidaan käyttää satunnaisesti ja tietyissä asiayhteyksissä, esimerkiksi asioiden nimeämisinä tai pyytämisenä, mutta englannin kieli ei ole säännöllisesti perheissä läsnä.

Sunshinessa opetus ja tekeminen koostuvat erilaisista keskeisistä teemoista. Teemoja ovat esimerkiksi eri vuodenaajat, ammatit, eläimet, värit ja muodot. Lasten kanssa käsitellään yhdessä kutakin teemaa ja tehdään esimerkiksi askarte-
luja ja lauletaan lauluja kuhunkin teemaan liittyen. Näin teemasta tulee mielenkiintoisempi ja helposti ymmärrettävä. Teemojen kautta lapset oppivat helposti ja hauskaasti uusia sanoja ja toiston kautta oppivat muistamaan ja saavat sanoille uusia merkityksiä ja ymmärrystä sille, mitä he itse puhuvat.

Sunshinessa on joka päivä tietty päiväjärjestys, jota noudatetaan. Kun lapset aamulla tulevat päiväkotitoimintaan, heistä osa syö aamupalaa ja osa leikkii. Aamupalan aikana lapset käyttävät englannin kieltä esimerkiksi silloin, kun he haluavat lisää ruokaa (More, please!) tai kun he ovat valmiita (I am ready!). Aamupalan ja leikin jälkeen on vuorossa aamupiiri, jonka aikana englantia käytetään suurimman osan ajasta. Aamupiirissä on monta eri osa-aluetta, kuten päivän sään tarkis-

tamista, lasten laskemista, laulujen laulamista sekä kuulumisten kertomista. Lapset kertovat esimerkiksi säästä englanniksi yksinkertaisin lausein, joita ohjaaja toistaa ja kerta, jotta kaikki lapset ymmärtävät. Sanoihin on liitetty myös käsiliikkeitä, jotka havainnollistavat sanoja. Lapset kertovat esimerkiksi, että "It's cold", "Sun is shining" tai "It's raining".

Joka aamu kaikki lapset myös lasketaan. Yksi lapsi saa laskea lapset englanniksi ja toinen suomeksi. Kaikki lapset laskevat mukana, jolloin numeroiden oppiminen ja muistaminen kehittyy. Laskijaa valittaessa käydään läpi myös sukupuoli (girl/boy) sekä yritetään kirjoitetusta tekstistä tunnistaa, kuka on arvottu laskijaksi tällä kertaa. Aamupiirin aikana lauletaan usein myös monia lauluja, jotka ovat useimmiten vain englanniksi, mutta myös suomen kielellä lauletaan samoja lauluja kuin englanniksi.

Aamupiirin jälkeen ulkoillaan tai käytetään aikaa erilaisiin toiminnallisiin menetelmiin. Ohjeet pukemiseen ja muuhun toimintaan annetaan englanniksi. Ruokailuun liittyvät pyynnöt ja ruokalaulut ovat myös englanniksi. Päiväunille mentäessä kuunnellaan useimmiten suomenkielinen satu. Satuhetken aikana luetaan englanninkielisiä satukirjoja, sekä joskus myös suomenkielisiä kirjoja. Satuhetkeltä päästetään englanninkielisin kysymyksiin lapsia vuorotellen pesemään käsiä ja välipalalle, jossa englantia käytetään pääasiallisena kommunikointikielenä. Välipalan jälkeen leikitään tai mennään ulos, josta lapset lähtevät englanninkielisin toivotuksin kohti kotia.

Lapset oppivat vieraasta kielestä useimmin tiettyjä, heille merkityksellisimpiä sanoja ja käyttävät näitä yhdessä oman äidinkiellensä kanssa. Sunshinessa huomasi, että monet lapset kysyvät asioita suomeksi, mutta lisäävät kysymyksiinsä kuitenkin englantia, esimerkiksi "Onko nyt clean up time?".

Sunshinen kasvatusilmapiiri on hyvin kannustava ja mielestäni eroaa hyvin paljon perus suomalaisesta varhaiskasvatusympäristöstä. Sunshinessa lapsia kehuaan usein ja paljon (Well done!, Good job!), mutta kuitenkin vain silloin, kun se on aiheellista. Lapset nauttivat siitä, kun heitä kehuaan ja kielen oppimisen innostuskin säilyy paremmin, kun saa kehuja puheestaan tai teoistaan. Sunshinessa otettiin mielestäni hyvin huomioon kaikki lapset yksilöinä ja kaikille jaettiin

huomiota saman verran. Vaikka jotkut lapset hakivatkin huomiota muita äänekäämmiin ja vaativammin, niin päiväkodissa huomioitiin hyvin myös hiljaisemmat lapset ja heidän huomionkaipuunsa. Sunshinen ilmapiiri oli hyvin kannustava ja jokainen lapsi sai kokea onnistumisen kokemuksia joka päivä. Lasten julkinen huomioiminen koko yhteisön edessä on todistus lapsen merkityksestä, mutta myös yksityisesti, kahden kesken, tapahtuva lapsen huomioiminen ja kehuminen on erittäin tärkeää (Vehkalahti 2007, 24).

5 TOIMINNALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

5.1 Teatterin tekeminen lasten kanssa

Kirjassaan ”Teatteria tenaville” (2006, 8-9) Raija Airaksinen ja Seija Okkonen tuovat esiin, että leikki ja näytteleminen ovat hyvin samanlaisia. Molemmat ovat kuvitteellisia toimintoja ja teatteri muistuttaakin hyvin paljon leikkiä. Näytelmässä ja leikissä on samat neljä peruselementtiä: roolihenkilöt, tarina, paikka ja aika. Myös dramaattiset tehokeinot kuten jännitys, vastakohtaisuus, rituaalit, rytmi, valo, ääni ja puvustus ovat tärkeitä näytelmässä kuten leikissäkin.

Lasten kasvattaminen draaman ja teatterin keinoin sisältää monia tärkeitä tavoitteita, kuten tunne-elämän laajentaminen, tiedontarpeen herättäminen sekä kommunikaatiokyvyn edistäminen. Kun lapset pääsevät itse tekemään teatteria, saavat lapset omakohtaisen kosketuksen teatterin ilmaisukieleen. Taidekasvatuksellinen ja sosiaalinen aspekti liittyvät vahvasti myös lasten kanssa tehtävään teatteriin. Tekemisessä on usein mukana voimakas tunne siitä, että ”tämä on meidän kaikkien yhteinen juttu”. Draaman ohjaajan on erittäin tärkeää olla tietoinen lapsiryhmän halusta ja osaamisen tasosta silloin, kun teatteriprojektia aletaan valmistella näytöskuntoon. Myös lasten esiintymisvalmiuteen ja rohkeuteen tulisi kiinnittää huomiota, jotta produktiosta tulisi myös lapsille mieluinen toteuttaa. (Airaksinen & Okkonen 2006, 10.)

Varsinkin silloin, kun pienten lasten kanssa lähdetään tutustumaan teatterin ja draaman maailmaan, on tärkeää edetä pienin askelin, jotta lapset saavat selkeän kuvan esityksen valmistusprosessista. Tämän prosessin aikana esityksestä muovautuu ”meidän juttu” ja sen aikana tapahtuu paljon muutakin oppimista kuin vuorosanojen tai laulujen ulkoa oppiminen. Teatterin tekemisen keinoin kehitetään myös omaa persoonallisuutta sekä itsetuntemusta ja ryhmätyöskentelytaidotkin kehittyvät. (Airaksinen & Okkonen 2006, 12, 14.)

5.1.1 Teatteri-ilmaisun portaat

Airaksinen ja Okkonen (2006, 13–14) esittelevät kirjassaan teatteri-ilmaisun portaat. Näiden portaiden pohjana on turvallinen ilmapiiri, jossa lapsi tuntee olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi niin henkisesti että fyysisesti ja kaikki ovat samanarvoisia ja kaikkien ideat ovat arvokkaita. Lasten turvallinen olo johtaa siihen, että ryhmähenki on hyvä. Tämä ilmenee esimerkiksi siinä, kuinka yksilöt antavat tilaa toisilleen ja erityisesti siinä, että he kannustavat toisiaan.

KUVA 1: Teatteri-ilmaisun portaat (Airaksinen & Okkonen 2006, 13)

Ensimmäisellä varsinaisella portaalla on fyysinen valmistautuminen. Sen tarkoituksena on valmistaa kehoa toimintaan. Lasten kanssa käytetään erilaisia pelejä ja leikkejä, joiden avulla päästään esityksen teemaan ja ”tuuletetaan” ajatuksia. Tällaiset harjoitukset ja pelit tulisi valita tarkasti lapsiryhmän mukaan ja niin, ettei kukaan tuntisi niitä tehtäessä huonommuudentuntoa. Toiminnan tarkoituksena on tuottaa iloa ja yhdessä olemisen riemua koko ryhmälle. Myös ohjaajan on tärkeää osallistua aktiivisesti leikkeihin ja peleihin. (Airaksinen & Okkonen 2006, 14.)

Seuraavana portaana Airaksisen ja Okkosen (2006, 15) teatteri-ilmaisun portaila on hengitys ja aistit. He korostavat aistien merkitystä läsnäolon vahvistamisessa sekä reagoitakyvyn kehittämisessä. Lasten kanssa tulisi herkistellä aisteja ja kehitellä uusia mielikuvia siitä, miltä jokin asia kuulostaa, näyttää, tuntuu tai tuoksuu. Ihminen käyttää pääasiallisesti näköaistiaan eri asioiden ja ilmiöiden tutkimiseen. Muidenkin aistien harjoittaminen on tärkeää. Välillä on hyvä pyrkiä ”näkemään” ilman silmiä. Tällainen toiminta kehittää myös lasten mielikuvitusta ja sen kehittymistä.

Ilmeet, eleet, liikkeet ja äänen tuottaminen on teatteri-ilmaisun portaiden kolmas askelma. Lasten kanssa olisi hyvä tarkastella sanatonta viestintää, sillä ilmaissomme tuottaminen ja tulkitseminen on usein vaistonvaraista. Aistien herkistelyn jälkeen voidaan siirtyä tarkastelemaan esimerkiksi sitä, miten aistihavainnot ja olosuhteet vaikuttavat ihmisen kehoon tai miten viestimme katseilla, ilmeillä, eleillä ja koko olemuksellamme. Erilaisin leikinomaisin harjoituksin kehitetään mm. hengitystekniikkaa. Myös eri tunnetilojen vaikutusta ääneen pyritään tarkkailemaan. Näiden eri harjoitusten mielikuvat haetaan lapsen omasta maailmasta. Harjoitusten tulisi olla myös sellaisia, joissa lapsi tuntee onnistuvansa ja olevansa hyvä, sillä silloin lapsi rohkaistuu käyttämään ääntä, eleitä ja liikkeitä entistä varmemmin, kun hän on saanut niistä onnistumisen kokemuksia erilaisten harjoitusten kautta. (Airaksinen & Okkonen 2006, 15–16.)

Seuraavana askelmana on kontakti ja läsnäolo. Esitystä valmisteltaessa on tärkeää keskittyä tilanteeseen ja toimia vuorovaikutuksessa muiden ryhmän jäsen-

ten kanssa. Myös itse esityksessä keskittyminen ja vuorovaikutuksellinen toiminta ovat tärkeitä, sillä yleisön tulee voida nähdä ja ymmärtää näyttämön tapahtumat. Lasten kanssa on tärkeää keskustella siitä, että näyttelemisen ei ole vain tekstin kuvittamista eikä kaikkea tekemistä sanota ääneen, vaan myös keho ja ilmeet sekä eleet ovat suurena osana teatteriesitystä. Lasten kanssa tulisi tehdä improvisaatioharjoituksia, joihin voidaan liittää myös jonkin verran puhetta. Näiden eri harjoitusten materiaali tulee valita lasten omasta kokemusmaailmasta, jolloin sillä on yhteys lasten todelliseen maailmaan ja harjoitus koetaan näin merkityksellisenä. (Airaksinen & Okkonen 2006, 16–1.)

Portaiden viidentenä askelmana on dramatisointi ja käsikirjoitus. Airaksinen ja Okkonen (2006, 17) tuovat esiin, että useimmiten näytelmän pohjana on satu, tarina tai valmis teksti, joka harvoin sopii ryhmälle sellaisenaan. Tekstiä tulisi pyrkiä muokkaamaan lasten kanssa sellaiseksi, että se tuntuu omalta, sillä silloin esityksestä tulee nautittava kokemus niin esittäjille, kuin katsojillekin. Lasten kanssa voidaan lähteä rakentamaan tarinaa jostain heidän ehdottamastaan omasta aiheesta tai valita esimerkiksi laulu, runo tai satu, jota lähdetään yhdessä dramatisoimaan.

Viimeisenä portaiden askelmana on esityksen valmistaminen ja itse esitys. Kaikki edellä kuvatut askelmat kuuluvat esityksen valmistusprosessiin ja rappusia kuljetaan prosessin aikana edestakaisin. Lasten taitojen kehittyessä ja karttuessa eri työtavat tulevat tutuiksi ja portaiden kulkeminen nopeutuu. Ilmaisun portaiden eri harjoitukset etenevät yksityisestä yleiseen: keskiössä on ensin minä itse ja harjoitus harjoitukselta huomio kiinnittyy ensin toisiin ryhmäläisiin ja lopulta esityksen yleisöön. Teatteriesitystä rakennettaessa on tärkeää pyrkiä luomaan hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri, jonka tulisi ilmetä niin ryhmän sisällä, että ohjaajan sekä ryhmän välillä. Tuttujen harjoitusten ja toistojen avulla turvallisuudentunne ja esiintymisvarmuus lisääntyvät. Toistot ovatkin useimmiten edistymisen avain: monien eri harjoitusten käyttäminen tai uusien keksiminen ei siis ole toiminnan tavoitteena. (Airaksinen & Okkonen 2006, 18.)

5.2 Pedagoginen draama

Pedagogisella draamalla tarkoitetaan opetuksellista sekä kasvatuksellista toimintaa, jossa käytetään erilaisia luovia, teatterinomaisia keinoja ja harjoitetaan taiteiden välistä yhteistyötä. Pedagogisen draaman tekeminen on prosessinomainen työskentelymalli, joka yhdistää ilmaisun eri osa-alueet: sanan, äänen, kuvan, liikkeen ja musiikin. Aikuisen osuus toiminnan motivoinnissa ja suunnittelussa sekä tavoitteiden asettamisessa on merkittävä. Pedagogisen draaman avulla voidaan tutkia jotakin teemaa, opiskella uusia asioita tai yhdistää saatuja tietoja ja elämyksiä draamalliseen muotoon. (Jäälinoja 2000, 22–23.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa draama on esteettinen sisältöalue, mutta myös eri ilmaisuaineita yhdistävä pedagoginen menetelmä. Draaman avulla lasta voidaan auttaa ymmärtämään itseään ja maailmaa, jossa hän itse elää. Draaman avulla pyritään luomaan perustaa hyvälle itsetunnolle, vahvistetaan kielellistä ilmaisua ja rohkaistaan esittämiseen, fyysiseen kokonaisilmaisuun ja esiintymiseen ryhmässä tai yksin. Draamatyöskentely vahvistaa myös lapsen mielikuvitusta, luovuutta, uteliaisuutta ja kokeilumieltä. (Jäälinoja 2000, 27.)

Varhaiskasvatuksessa draama on hyvin lähellä leikkiä, johon tietoisesti yhdistetään erilaisia virittäviä ja ilmaisua avaavia harjoituksia. Tällaisiin ns. lämmittelyleikkeihin aikuisen on helppo houkutella ja rohkaista lapsia osallistumaan oman eläytymisensä keinoin. Usein päiväkodeissa toteutetaan Jäälinojan (2000, 28) mukaan pienmuotoista draamaa, jonka tavoitteena on välittää kirjallisuutta elävöitetyn kerronnan, draamaleikin tai esimerkiksi nukketeatterin avulla. Draama voi kuitenkin olla myös laaja elämyksellinen prosessi, joka työstetään näytelmälliseksi esitykseksi asti.

5.3 Musiikki varhaiskasvatuksessa

”Musiikki on kuin aurinko, sen säteet voivat koskettaa kaikkia kehityksen osa-alueita” (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1993, 85). Musiikki vaikuttaa lapsen sosiaaliseen kehitykseen erittäin paljon. Musiikki auttaa itse-

luottamuksen ja itsetunnon kehittymisessä onnistumisen ja osaamisen tunteen myötä. Musiikin kautta lapsen itsekontrolli kehittyy ja kyky sosiaaliseen vuorovaikutukseen kasvaa osallistumisen, oman vuoron odottamisen ja välineiden sekä muun materiaalin jakamisen kautta. Lapsen fyysinen kehitys liittyy myös musiikkiin. Musiikin kuuntelemisen ja käyttämisen kautta lapsi oppii liikkumisen perustaitoja, koordinaatiota sekä myös rentoutumista. Musiikilla on suuri vaikutus myös tunne-elämän kehittymiseen tunneilmaisun, roolileikkien ja dramatisoinnin välityksellä. Musiikin kautta myös älyllinen kehitys vahvistuu erilaisten musiikillisten käsitteiden omaksumisen ja hallitsemisen kautta, sekä kielen ja sanavaraston kehittymisen kautta. Musiikin kautta lapsi saa iloa, virkistystä ja onnellisuutta. Myös luovan ongelmanratkaisutaidon kehittyminen on yhteydessä musiikkiin. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 85.)

Musiikillisten taitojen ja tietojen kehittämisen lisäksi varhaiskasvatuksessa tapahtuva musiikkikasvatus vaikuttaa yksilön persoonallisuuden muotoutumiseen. Musiikkikasvatus on prosessi, joka jatkuu koko eliniän ja johon lapsen ensimmäiset musiikilliset virikkeet ja kokemukset vahvasti jättävät jälkensä. Varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on musiikinrakkauksen herättäminen lapsissa. Musiikkikasvatuksessa lapsille soveltuvia toimintatapoja käytettäessä edistetään lapsen kokonaisvaltaista oppimista ja kasvamista musiikin avulla. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 9.)

Kasvattajan omalla asenteella musiikkiin nähden on suuri merkitys, sillä se heijastuu kaikessa hänen toiminnassaan. Kasvattajalla on tärkeä olla oma kasvatuksellinen näkemyksensä, joka ei kuitenkaan merkitse ulkokohtaista pedagogisen termistön hallintaa, vaan erityisesti suhtautumistapaa, jonka perustana on lapsen ainutkertaisuuden kunnioittaminen. Musiikin opettaminen yhden tietyn metodin avulla ei yleensä lasten kanssa riitä, vaan musiikkikasvatuksessa tarvitaan kasvattajalta laajaa, uteliasta otetta, jatkuvaa tiedonhankintaa sekä omien ideologioiden ja kasvatuseriaatteiden jatkuvaa arvioimista. Kasvattajan tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että ”opettaja on oppilas opettaessaan – lapsi on taiteilija oppiessaan”. Kasvattajalla tulisi olla jatkuvasti mielessä se, että lapsi kypsyy koko ajan kohti laajempaa ja suurempaa itsenäisyyttä ja musiikillista tietoisuutta ja myös se, että lapsen kyky omaksua hänelle uusia asioita on lähestulkoon rajaton. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 9-10.)

Alle kouluikäisen musiikkikasvatuksen tavoitteita on Suomen musiikkileikkou-lunopettajien valtakunnallisen järjestön mukaan myönteisen asenteen herättäminen musiikkia kohtaan, musiikin tiedollisten sekä taidollisten valmiuksien luominen ja kehittäminen, yksilön kokonaispersoonallisuuden tasapainoinen kehittäminen sekä sosiaalisen kasvun edistäminen, suomalaisen kansanperin-teen elvyttäminen ja säilyttäminen ja luovan toiminnan säilyttäminen ja kehittäminen. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 176.)

Niin musiikkikasvatuksessa kuin muussakin kasvatuksessa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että kasvattaja aidosti välittää siitä, mitä hän tekee. Lapsilla on taito useimmiten huomioida ja havaita se mitä kasvattaja ei sano kuin mitä hän sanoo. Jos musiikkikasvatuksen tavoitteena on kasvattaa itseään ilmaisevia, kuuntelutaitoisia ja sosiaalisia yksilöitä, on kasvattajan itse annettava lapsille siihen sopiva malli. Kasvattajan on ensin kuunneltava lasta, jotta lapsi voisi kuunnella kasvattajaa ja hänen asiaansa. Todellinen kuunteleminen on erittäin tärkeää lasten kanssa toimittaessa ja se merkitsee vilpittömyyttä välittämistä, empa-tian avainta. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 17.)

5.4 Lastenmusikaali

Sunshinesssa on toteutettu lasten kanssa monia erilaisia esiintymisprojekteja, joista yhteen pääsin harjoitteluni aikana osallistumaan. Lasten kanssa oli pää-tetty toteuttaa musikaali, jolla siis tässä tapauksessa tarkoitetaan lasten itse esittämää ohjelmanumeroa, joka sisältää laulua, soittoa, tanssia, puhetta ja leikkiä. Musikaalin pääideoijana toimi päiväkodin johtaja Marita Stenbäck, joka yhdessä päiväkodin muun henkilöstön sekä lasten kanssa rakensi ”Spring in the troll valley” (Kevät peikkometsässä) musikaalin. Musikaalin toteuttamisessa oli-vat mukana myös Miiru Millisentti ja Komppikoirat. He ovat lastenorkesteri, joka toimi musikaalissa säestäjänä.

Musikaaliin osallistuminen oli kaikille lapsille vapaaehtoista. Musikaalin esittä-miseen eivät kaikki lapset osallistuneet. Syinä olivat mm. jännittäminen sekä uskonnolliset syyt. Musikaalia suunniteltaessa siitä pyrittiin rakentamaan sellai-

nen kokonaisuus, että jokaiselle lapselle löytyisi merkittävä ja juuri tietyille lapsi- ja ikäryhmälle sopiva rooli.

Musikaaliin osallistui koko päiväkoti, eli pikkueskarit ja esikoululaisetkin olivat projektissa mukana. Musikaalin toteuttamiseen osallistui siis todella eri-ikäisiä ja kielellisesti eri vaiheissa olevia lapsia. Yhdessä toimiminen ja ikäryhmien yhdistäminen antoi hienon mahdollisuuden lasten oppia toisiltaan ja saada mallia toisilta lapsilta. Lapset olivat toistensa tukena englannin kielen oppimisessa koko prosessin ajan. Myös itse musikaaliesityksessä isommat auttoivat pienempiään.

Musikaaliprosessi lähti siitä, että päiväkodin johtajalla Marita Stenbäckillä oli idea, mitä voitaisiin lähteä toteuttamaan. Lasten kanssa keskusteltiin musikaalista ja siitä, että olisiko rölli/peikkometsä mukava ympäristö musikaalille. Lapset olivat innostuneita ideasta, joten sitä alettiin jatkokehittää yhdessä aikuisten ja lastenkin kanssa. Musikaalin pääasiallisena ideana oli siis vuodenajan vaihtuminen talvesta kevääksi ja se toi mukanaan monia muutoksia peikkometsään.

Musikaalissa oli monia eri rooleja. Päiväkodin puolella olleet lapset olivat mm. lumiukkoja ja sammakkoja ja esikoulun puolella olleet lapset mm. kärpäsiä ja peikkoja. Roolitus meni hyvin pitkälti ikäryhmän mukaan ja melko aikuisjohtoisesti. Toiminnan ohjaajalla oli itsellään hyvin selkeä näkemys siitä, miten roolit jaetaan ja lapsilla itsellään ei mielestäni ollut suurta valinnanvaraa rooleihin liittyen.

Musikaalin pääharjoitukset tapahtuivat suuressa ryhmässä, jossa olivat paikalla kaikki lapset niin päiväkodin kuin esikoulunkin puolelta. Harjoitukset pidettiin päiväkodilla, joten harjoituksissa oli hyvin tiivis tunnelma, sillä tila ei ollut koko ryhmälle riittävän suuri. Harjoitukset kestivät usein hyvin kauan, joten lasten keskittymiskyky ei aina ihan riittänyt koko ajaksi. Harjoitusten aikana useimmiten laulettiin musikaaliin liittyvät laulut läpi, harjoitellen niihin kuuluvia koreografioita ja repliikkejä.

Musikaalin tarkoituksena oli opettaa lapsille toiminnallisuuden kautta englannin kieltä. Musikaalin tekeminen ei ollut pelkkää suuressa ryhmässä harjoittelua, vaan siihen liittyi muitakin toiminnallisia menetelmiä, kuten esimerkiksi askartelua. Lapset saivat osallistua roolivaatteiden tekemiseen ja heidän kanssaan askarrettiin mm. päähineitä ja asusteita. Lapset saivat sanoa myös mielipiteensä väreistä ja saivat itse toteuttaa jonkin verran myös lavasteita.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitän työni tulokset saamastani aineistosta nousseiden teemojen sekä haastattelukysymysten (LIITE 2) avulla. Olen käyttänyt tulosten esittelyssä mahdollisimman paljon teemoihin sopivia, sekä koko tutkimusjoukon yleisimpiin vastauksiin liittyviä lainauksia lasten kanssa käymistäni keskusteluita. Näiden lainausten avulla pyrin havainnollistamaan lasten kokemuksia ja tunteita sekä konkreettisesti tuomaan lasten ajatukset ja mielipiteet esiin tutkimuksessani. Lainauksissa olen käyttänyt merkintää T, kun lainaan omaa, eli tutkijan puhetta ja merkintää L, kun lainaan lasten puhetta.

Tutkimustulokset esitetään tutkimusaineiston analysoinnin myötä saatujen teemojen avulla (LIITE 3). Teemoittelun kautta aineisto jakautui analysointivaiheessa viideksi eri teemaksi, jotka olen jakanut kahden eri yläteeman alle. Osallistuvan havainnoinnin ja lasten kanssa käytyjen keskustelujen kautta kerätyn aineiston teemoittelua helpotti havainnointi- ja haastattelusuunnitelmat, joiden pohjalta teemojen määrittely on osaltaan toteutettu.

6.1 Lasten kokemuksia musikaaliprosessista ja käytetyistä luovista menetelmistä

Yhtenä opinnäytetyöni tutkimuskysymyksenä oli selvittää lasten omien tunteiden ja kokemusten vaikutusta englannin kielen oppimiseen. Tähän liittyy lasten mielipiteet ja kokemukset toiminnallisista menetelmistä, lasten sekä aikuisten välinen vuorovaikutus ja käytettävien toiminnallisten menetelmien lapsilähtöisyys.

6.1.1 Lasten mielipiteitä ja kokemuksia toiminnallisista menetelmistä

Pääasiallisesti kaikki tutkimukseen osallistuneet lapset pitivät kovasti eri toiminnallisten menetelmien käytöstä päiväkodissa. Toiminnallisia menetelmiä, joihin

lapset osallistuivat, olivat askartelu, laulaminen, soittaminen ja draamallinen ilmaisu.

Omien askarteluun liittyvien havaintomuistiinpanojeni pohjalta on selvästi nähtävissä se, että poikia kiinnosti askarteleminen paljon vähemmän kuin tyttöjä. Vaikka pojat tiesivät askartelujen liittyvän musikaalin valmisteluun, sekään ei erityisesti innostanut heitä tekemään askarteluja. Pojat tekivät ”pakollisen”, kun taas havainnoimani tytöt osallistuivat innokkaammin askartelujen tekoon ja suunnittelivat miten askarrellut asiat liitetään musikaaliin. Lasten välillä oli kuitenkin havaittavissa kilpailua; kuka leikkaa kauneimman kukan nopeimmin. Lasten omat tavoitteet erosivat askarteluja tehtäessä aikuisten askartelulle suunnittelemissa tavoitteista.

T: Mites sitten askartelut? Onko niitä ollu kiva tehdä?

L: No ei, emmä tykkää ainakaan yhtään askarrella, ihan tylsää oli!

L: Kiva ku mulle tulee kukkasia siihen esitykseen, niistä tuli kauniin värisiä. En kyl ihan osannu pitkin viivoja leikata, mut ei se mitään.

Tutkimustuloksista on selvästi nähtävissä se, että erityisesti musikaaliprosessin alkuvaiheessa lapset olivat innostuneita musiikista ja siihen liittyvistä asioista. Keskustelimme lasten kanssa siitä, miltä heistä tuntuu aloittaa musikaalin tekeminen.

L: On kivaa siks, et me kaikki kuullaan ihanaa musiikkia ja sitten ilostuu (vanhemmat).

L: Sit sais tehdä bändin, pitäis tehdä levyjäki jos haluu.

Kaikki lapset kokivat aluksi erityisesti englanninkielisten laulujen laulamisen ja oppimisen erityisen haastavana. Havaintojeni perusteella havainnoimani lapset

lauoivat suomenkielisiä lauluja mieluummin kuin englanninkielisiä, sillä he osasivat sanat paremmin ja heidän luottamuksensa äidinkielen käyttöä kohtaan oli vahvempaa. Lapsia kannustettiin kuitenkin laulamaan englanninkielisiä lauluja ja lasten kanssa laulettiin musikaaliin liittyviä lauluja arkipäiväisissä tilanteissa esimerkiksi jonotettaessa vessaan.

Prosessin edetessä lapset alkoivat paremmin oppia lauluja, mutta heidän mielestään kaikki laulut eivät olleet kivoja ja he eivät täysin tienneet mitä heidän laulamansa englanninkieliset laulut tarkoittivat. Lapset olivat kuitenkin optimistisiä oman oppimisensa suhteen.

T: Osaatko jo kaikki musikaalin laulut?

L: Kaikkein parhaat laulut osaan, en osaa Röllilaulua. Kyllä mä sitte ku harjotellaan, ni osaan.

Kaikki lapset eivät päässeet soittamaan soittimia musikaalissa. Vain yksi havainnoimistani lapsista pääsi musikaalissa olleeseen bändiin, jossa hän soitti rumpuja. Muiden lasten mielestä soittaminen olisi ollut mukavaa ja havaintojeni mukaan he olisivat myös halunneet soittaa eri soittimia.

Havaintojeni perusteella tytöt olivat innostuneempia draamallisesta ilmaisusta ja näyttelemisestä kuin pojat. Tyttöjen oli huomattavasti helpompi eläytyä rooliinsa ja he olivat viehättyneitä omien roolihahmojensa tehtävistä. Tytöt matkivat hyvin helposti aikuisten näyttämiä liikkeitä toisin kuin pojat. Poikien oli huomattavasti vaikeampaa ottaa ohjeita vastaan ja improvisoida. Myös koko prosessin ajan poikien ohjaaminen ja yleinen kiinnostus draamallista toimintaa kohtaan oli matalampi kuin tyttöjen.

Poikien mielestä heidän olisi pitänyt saada itse päättää mitä he esittävät, miten ja missä.

T: Onko kivaa, kun sai roolivaatteet ja sai näytellä niiden kanssa?

L: Ei.

T: No miksi ei?

L: En oikein tiedä, varmaan siksi ku on ollu niin tylsää ja tulee väsy. Ois ollu kivempaa, jos sais ite päättää enemmän.

L: Päähine satutti koko ajan mun korvaa, ei ollu kivaa.

Tyttöjen mielestä eri roolit olivat mukavia ja niihin eläytyminen oli helppoa. Tytöt seurasivat ja matkivat hyvin tarkasti aikuisten liikkeitä. Erityisesti toinen havainnoimistani tytöistä nautti esiintymisestä ja huomion keskipisteenä olosta. Hänelle näyttelemine oli helppoa ja mukavaa. Toinen tytöistä oli hieman ujompi ja hän ei selvästi pitänyt esiintymisestä läheskään yhtä paljon.

6.1.2 Vuorovaikutus

Lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus ei toiminut musikaaliprosessin aikana täydellisesti. Havainnoimieni lasten mielestä musikaali ei ollut heille ennen musikaalin esitystä selkeä kokonaisuus. Jokaisen lapsen kohdalla oli epävarmuutta siitä, mitä minä esitän ja missä minun kuuluu olla ja mitä tehdä.

T: No tiiätkös sä nyt mitä sä teet esityksessä?

L: En tiä mikä oon ja koska nousta ja sellasta.

Lasten välinen vuorovaikutus oli hyvää havainnoimillani lapsilla. Erityisesti musikaaliharjoituksissa lasten halu auttaa toisiaan tuli hyvin esille. Lapset myös kehuivat hyvistä esityksistä ja kannustivat toisiaan.

L: ...sä et oo kärpänen ja sä et siis nyt kutita!

6.1.3 Musikaaliprosessin ja toiminnallisten menetelmien lapsilähtöisyys

Lasten kokemusten mukaan heillä oli harjoituksissa usein tylsää, sillä harjoitukset saattoivat kestää usein reilusti yli tunnin. Harjoitukset olivat myös hyvin aikuisjohtoisia, eivätkä lapset jaksaneet keskittyä ja odottaa omaa vuoroaan pitkää aikaa. Lasten havainnoinnin ja heidän haastattelutulostensa pohjalta on nähtävissä, että toiminta ei ollut erityisen lapsilähtöistä.

T: No, olikos kivat harkat?

L: Tosi tylsää ku joutu istuun niin kauan ja ku komennettiin.

L: Vähemmän harjottelua yhdellä kerralla ja vähemmän lapsia.

L: Musikaali ei oo hyvä. En jaksanu odottaa, enkä halua laulaa mitään lauluja enkä esittää yhtään mitään!

L: Oli tylsää ku me jouduttiin istuun kauan siellä ja oli kova lattia eikä ollu mitään hauskaa.

Tästä seurasi usein se, että aikuiset joutuivat puuttumaan lasten käytökseen ja komentamaan olemaan hiljaa ja istumaan nätisti. Lapset eivät selvästikään nauttineet tästä ja se tuli esiin myös lasten kanssa käymissäni keskusteluissa.

L: Aikuisten ja lasten pitäis kaikkien olla hymymielellä.

Lapsia ei myös läheskään aina harjoiteltaessa kiinnostanut itse harjoitukset, vaan he olisivat halunneet tehdä jotain muuta. Lapset olivat harjoitusten alkuvaiheessa hyvin innostuneita, mutta ajan kuluessa ja harjoitusten kestäessä lasten mielenkiinto lopahti. Useissa harjoituksissa olikin nähtävissä se, että lapset keksivät itselleen oheistoimintaa harjoitusten ajaksi. Havainnoimani lapset esimerkiksi leikkivät vierustovereidensa kanssa, näpräisivät korujaan tai hiuksi-

aan, rummuttelivat käsillään polviin tai juttelivat toistensa kanssa. Havainnoimani lapset olivat usein tylsistyneen näköisiä ja keskittyivät harjoitukseen vain silloin, kun oli heidän oma vuoronsa osallistua.

L: Olisin halunnu kertoa mun lomasta, mut en mä voinu, ku oli pakko laulaa.

L: Mua ihan väsytti, en jaksanu kuunnella ku kesti niin kauan.

6.2 Lasten kokemuksia englannin kielen käytöstä päiväkodissa sekä kielen opettelemisesta

Opinnäytetyöni toisena tavoitteena oli selvittää, miten pitkäjänteinen ja tavoitteellinen, toiminnallisia menetelmiä hyödyntävä työskentely tukee lapsen englannin kielen kehittymistä sekä kielen omaksumista kaksikielisessä päiväkodissa. Tähän liittyy lapsen englannin kielen käytön mielekkyys, lasten kielellinen kommunikointi ja kielen omaksuminen.

6.2.1 Lapsen englannin kielen käytön mielekkyys

Kaikkien havainnoimieni lasten mielestä englannin kielen käyttäminen on kivaa, mutta kaikkien mielestä he itse eivät osaa englantia. Lasten mielestä laulujen opetteleminen englanniksi oli haastavaa ja heistä tuntui, etteivät he ymmärrä kaikkien laulujen englanninkielisiä sanoja.

L: Haluisin laulaa vaan koko ajan suomeks ku enkku on niin vaikeeta ku en osaa sanoo kaikkii (kirjaimia) oikein.

L: On kivaa oppii uusia sanoja, mut se on kyl aluks aika vaikeeta.

Erityisesti tytöt olivat innokkaita oppimaan ja omaksumaan kieltä ja he kyselivätkin innokkaasti eri asioiden englanninkielisiä nimiä. Pojat eivät olleet erityisen innokkaita oppimaan englantia, mutta kuitenkin käyttivät sitä jonkin verran leikeissään yksittäisten sanojen muodossa. Usein lapset käyttivät englantia myös silloin, kun he laskivat tai lauloivat leikkiessään. Pojat nauttivat selkeästi myös siitä, että he saivat opetella englannin kieltä musiikin kautta.

T: Miltäs musikaalin tekeminen on tuntunut?

L: Mua kiinnostaa, kun on musiikkia. Ja vaikka onki enkuks, ni on ihan kivaa, sit oppii.

Toiset lapset kokivat englanniksi laulamisen kuitenkin vaikeana, sillä lausuminen tuotti äänneongelmien vuoksi heille vaikeuksia.

L: On vaikeeta laulaa eklanniksi, mut kuiteski ihan kivaa.

6.2.2 Lasten kielellinen kommunikointi ja kielen omaksuminen

Havaintojeni mukaan lapset käyttivät toistensa kanssa pelkästään suomen kieltä. Kaikki leikit leikittiin suomeksi ja keskustelut käytiin suomen kielellä. Lapset käyttivät englantia leikkitilanteissa joidenkin sanojen yhteydessä, esimerkiksi puhuttaessa väreistä tai muista heille englannin kielelläkin tutuista asioista.

L: Otetaan toi punanen lautanen, se on hei red!

Aikuisten kanssa puhuessaan lapset käyttivät pääasiallisesti suomen kieltä. Aikuisilla oli päiväkodissa myös tiettyjä kysymyksiä ja tilanteita, joissa he käyttivät englannin kieltä, jolloin lapsenkin odotettiin vastaavan englanniksi. Lapset otti-

vat mielestäni englanninkieliset ohjeet hyvin vastaan ja uskalsivat myös kysyä aikuisilta, jos he eivät ohjetta ymmärtäneet.

Havainnoimieni lasten englannin kielen taito kehittyi havainnointijakson aikana mielestäni jonkin verran. Lapset oppivat englanninkielisten laulujen kautta sanoja, joita he saattoivat käyttää päiväkodin arjessa eri tilanteissa. Lapset kertoivat kysyttäessä oppimisesta, että he eivät ole oppineet musikaaliprosessin aikana mitään ihmeellistä. Usea havainnoimastani lapsesta sanoi, ettei ole oppinut edes englannin kieltä. Mikäli lapsilla oli musikaaliprosessista jonkinlaisia oppimiskokemuksia, liittyivät ne suurelta osin musikaalia varten opeteltuihin lauluihin tai musikaalin eri vaiheisiin ja lasten omaan rooliin siinä.

T: No mitäs olet nyt tän musikaalin kautta oppinut?

L: En tiää, en oikein mitään.

T: No kai nyt jotain sentään?

L: No en mitään, en ees enkkua!

L: No oon oppinu lauluja suomeks ja enkuks ja paremmin sanoon (kirjaimia/sanoja). Oon oppinu myös sen millon hallalapset nousee.

T: Mitäs olet oppinut?

L: En oo oppinu mitään.

T: No miksi et? Kai nyt jotain kuitenkin?

L: En oikein tiedä, varmaan siks ku on ollu niin tylsää ja tulee väsy.

6.3 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuoda esiin lasten tunteita ja ajatuksia liittyen English Daycare Sunshinen toimintaan sekä heidän käyttämiinsä toiminnallisiin menetelmiin. Työn tarkoituksena oli myös selvittää, miten lapset itse kokevat vieraan kielen opettelemisen ja kaksikielisessä päiväkodissa olon yleensä.

Opinnäytetyöni tuloksia arvioitaessa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että lasten kokemukset ovat yksilöllisiä ja lapset elävät vahvasti hetkessä, jolloin tyytyväisyyteen ja tunteisiin vaikuttaa juuri sen hetkinen mielentila. Toteutin lasten haastattelut aina musikaaliharjoitusten jälkeen, jolloin lapset olivat jo pitkän aikaa joutuneet keskittymään ja olivat ehkä hieman väsyneitäkin, jolloin heidän mielentilansa ei ollut niin sanotusti neutraali. Mikäli haastattelut olisi suoritettu jonain muuna ajankohtana, lasten vastaukset olisivat saattaneet olla erilaisia ja mahdollisesti myös myönteisempiä.

Pääasiallisesti lapset viihtyivät havaintojeni mukaan päiväkodissa todella hyvin. Lapset toivat myös itse esiin sen, että päiväkotiin on mukava tulla, päiväkodissa on kivoja aikuisia ja päiväkodissa tehtävät asiat ovat pääsääntöisesti heidän mielestään mukavia. Tästä huolimatta kuitenkin suurin osa havainnoimistani lapsista ei ollut erityisen innostunut musikaalin tekemisestä, sillä he kokivat, että he eivät itse saaneet päättää riittävän paljon asioista ja esimerkiksi musikaalin harjoitukset kestivät heidän mielestään liian kauan.

Lasten havainnoinnin ja haastattelujen kautta kävi ilmi, että lapset eivät kokee musikaaliprosessia erityisen lapsilähtöiseksi. Lapset toivat usein esiin sen, että heillä oli tylsää kun he eivät saaneet itse päättää riittävästi asioista ja kun esimerkiksi musikaaliharjoitukset kestivät liian pitkään. Lapsille itsemääräämisoikeus on tärkeä asia, mutta toki päiväkodissa joutuu tekemään sellaisiakin asioita, joista ei välttämättä pidä. Mielestäni kuitenkin juuri toiminnallisiin menetelmiin ja erityisesti toimivaan teatteri- tai draamapedagogiikkatyöskentelyyn kuuluu se, että lasten mielipiteet otetaan huomioon sekä lapsia todella kuunnellaan ja asioita tehdään ja niistä päätetään ihan oikeasti yhdessä.

Lapsilähtöisyyden parantamiseen voisi auttaa se, että päiväkodissa käytettäisiin enemmän myös teorialtetta lapsen oppimisesta ja esimerkiksi lapsilähtöisen teatterin tekemisestä. Edellä esittelemäni Teatteri-ilmaisun portaat (Airaksinen & Okkonen, 2006, 13) voisivat esimerkiksi jäsentää työskentelyä ja varmistaa myös sen, että lapset ovat tietoisia siitä, mitä tehdään, miksi tehdään sekä saisivat myös vaikuttaa siihen, miten tehdään.

Haastatteluista saamieni tulosten mukaan lapset itse kokivat, että heidän englannin kielen taitonsa ei olisi musikaalin valmistelun aikana kehittynyt. Kuitenkin osallistuvan havainnoinnin kautta saamieni havaintojen kautta lasten sanavarasto mielestäni kehittyi ja lapset käyttivät musikaaliprosessin aikana englannin kieltä enemmän myös keskenään. Lapset oppivat toki myös erilaisia lauluja ja lauseita englanniksi musikaalin kautta, mutta he eivät kuitenkaan kokeneet itse oppineensa juuri mitään. Lasten oppimisen kokemuksen vahvistaminen on tärkeää ja Sunshinesssa tulisi mielestäni entistä enemmän kiinnittää huomiota lasten tunteisiin ja heidän omiin ajatuksiinsa itsestään ja oppimisestaan. Lasten kuuntelemisen ja huomioimisen kautta päiväkodin työntekijät voivat saada työhönsä uudenlaisia näkökulmia, jotka auttavat työn muovaamisessa entistä lapsilähtöisemmäksi.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että lasten mielestä kaikki toiminnalliset menetelmät olivat kyllä kivoja, mutta heidän mielestään tyhmää oli se, kun he itse eivät saaneet päättää mitään, mitä he olisivat halunneet. Lapset kokivat, että heidän olisi kuulunut saada päättää rooleistaan ja musikaalin kulusta yleensä, mutta heillä ei ollut siihen juuri sananvaltaa tai heille ei annettu vaihtoehtoja joista valita. Paras ratkaisu tähän vastaisuudessa olisi se, että päiväkodissa keskusteltaisiin enemmän lasten kanssa sellaisista asioista, joihin lapset itse voisivat vaikuttaa. Tätä kautta lapset saisivat tuntea itsensä tärkeiksi, arvostetuiksi ja merkitykselliseksi, koska heidän mielipiteellään on todellista merkitystä. Päiväkodin työntekijöiden tulisi myös enemmän päästä yhdessä suunnittelemaan toimintaa, jotta myös työntekijöillä olisi yhteneväinen näkökanta siihen, mitä lasten kanssa tehdään, miksi asiat tehdään tietyllä tavalla ja miten lasten kanssa Sunshinesssa toimitaan.

Kaksikieliseksi kehittyminen pelkän päivähoidon perusteella on haastava tehtävä, sillä mikäli kotona ei käytetä englannin kieltä, ei lapsi mitenkään voi kehittyä englannin kielen omaksumisessa samalle tasolle, kuin äidinkiellensä kanssa. Hassisen (2005, 50) mukaan yksikielinen lapsi voi jo pelkästään päivittäisellä kahden kielen kuuntelemisen avulla kehittää kielikykyään. Tällainen lapsi omaksumisessa vaivattomammin vieraita kieliä ja pystyy toisen kielen kontekstissa suhteellisen nopeasti vaihtamaan puhuttavaa kieltä. Päiväkodissa tulisi kiinnittää paljon huomiota siihen, mikä on lapsen kielellinen tilanne kotona. Päiväkodin työntekijöiden tulisi keskustella enemmän vanhempien kanssa siitä, miten kotona käytetään englantia ja mikäli kieltä ei käytetä, niin rohkaista vanhempia puhumaan lastensa kanssa myös kotona englannin kielellä. Lapsen kielen omaksumista helpottaisi huomattavasti se, että lapsi saisi käyttää kieltä mahdollisimman muiden ihmisten kanssa, jolloin kommunikointitaidot ja sanavarasto kehittyisivät.

Sunshinesssa käytettävät toiminnalliset menetelmät ovat suurelta osin hyvin perinteisiä päiväkodeissa käytettäviä menetelmiä. Kuitenkin pitkäaikainen, prosessinomainen työskentely musikaalin valmistamiseksi ei ole tyypillistä päiväkodin toimintaa. Lasten mielestä esitysten valmisteleminen on erityisen hauskaa ja varsinkin musikaalin esittäminen vanhemmille ja muille sukulaisille sekä tutuille on heille todella nautittava ja hauska kokemus. Tutkimustulokset osoittavat, että lapset pitävät pitkäkestoisesta työskentelystä, kunhan sitä ei tehdä kerralla liian kauan. Myös askartelujen ja liikunnan, sekä muiden toiminnallisten menetelmien liittäminen työstettävään projektiin oli lasten mielestä hauskaa ja mielenkiintoista ja tämä osaltaan myös konkretisoi lapsille sitä, mitä ollaan harjoittelemassa ja toteuttamassa.

Pitkäkestoisen työskentelyn kautta lapset oppivat kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Lapsille syntyy tällaisen työskentelyn kautta myös kuva siitä, miten monimuotoisen ja pitkänkin työskentelyajan jälkeen pääsee näyttämään, mitä on oppinut ja kuinka taitavaksi on tietystä asiasta kehittynyt. Lapsille tuntui olevan erittäin tärkeää juuri vanhempien reaktio heidän esitykseensä ja musikaalin esityksen jälkeen monet lapset juoksivatkin heti äitinsä ja isänsä luokse kysyäkseen: ”Enks mä näyttänyki hyvältä? Olinks mä susta taitava? Näiksä mut tuolla?”.

Lasten on mahdotonta ymmärtää harjoittelun merkitys ja osaltaan tästäkin syystä tutkimukseen osallistuneiden lasten mielestä musikaalin valmisteleminen oli joissain vaiheessa tylsää. Lapsilla ei ole yhtä selkeää näkemystä musikaalin lopputuloksesta ja päämäärästä kuin aikuisilla. Lapsista oli musikaalin esityksessä selkeästi nähtävissä innostuneisuus ja iloisuus sekä itsevarmuus ja onnistumisen tunne, kun he vihdoinkin pääsivät näyttämään sen, mitä he ovat monen kuukauden ajan harjoitelleet ja opetelleet. Uskon, että vasta Teatteri Tapion lavalla lapsille kirkastui se, mikä tarkoitus kaikella kovalla työllä ja harjoittelulla on ollut. Tällaisten kokemusten myötä lapset saavat arvokkaita eväitä elämäänsä, jotka auttavat heitä olemaan pitkäjännitteisiä, kärsivällisiä ja luottamaan itseensä ja omaan osaamiseensa. Vaikka päämäärän tavoittelu ei aina olisi mieluista, on sen saavuttaminen kuitenkin korvaamatonta!

7 POHDINTA

Tässä luvussa käsittelen tutkimukseni luotettavuutta sekä eettisyyttä. Arvioin luvussa myös käyttämiäni tutkimusmenetelmiä sekä niiden sopivuutta lasten tutkimiseen. Tarkastelen myös omaa ammatillista kasvuani opinnäytetyöprosessin aikana.

Tutkimuksen reliabiliteetin kannalta on oleellista, että tutkija pystyy tiedostamaan selkeästi omat arvonsa, asenteensa ja käsityksensä liittyen tutkimiskohteeseen. Niiden erittelemineen koko tutkimusprosessin ajan on tärkeää. Pääsin tutkimuksen ja harjoitteluni aikana tutustumaan aivan ihaniin ihmisiin. Erityisesti tutkimukseeni osallistuneista lapsista tuli minulle erittäin läheisiä ja opin tuntemaan heidät hyvin. Koen, että pystyin tästä läheisestä suhteesta huolimatta kuitenkin hyvin pitämään henkilökohtaiset tunteeni erossa liittyen tutkimukseni toteuttamiseen.

Tutkijan silmälasien läpi maailma näyttää erilaiselta ja koenkin, että pääsin hyvin ja onnistuneesti käyttämään kyseisiä silmälasia. Toki roolin vaihtaminen harjoittelijasta tutkijaksi vaati paljon ja oli haasteellista. Pyrin rajaamaan tehtävät selkeästi tiettyihin ajanjaksoihin, enkä esimerkiksi keskustellut lasten kanssa haastattelujen tai harjoitusten ulkopuolella tutkijana, vaan harjoittelijana. Lapsille pyrin tekemään tämän roolijaon myös mahdollisimman selkeäksi ja heille muodostuikin mielestäni hyvin käsitys siitä, koska minä havainnoin heitä ja koska en, sillä havainnointi oli hyvin tilannesidonnaista.

Tutkimuksen luotettavuus on riippuvainen luotettavasta aineistosta, aineiston analysoinnista sekä tutkimuksesta saatujen tulosten luotettavasta esittelemisestä. Opinnäytetyöhöni osallistuneet lapset olivat jo pidempään päiväkodissa olleita, jolloin heillä on jo tietoa ja kokemuksia päiväkodin työskentelytavoista ja arjesta, jolloin myös heidän vastauksensa ja saadut tutkimustulokset ovat lisäämässä tutkimustulosten luotettavuutta. Lapsilta saatujen vastausten sekä ha-

vainnoinnin kautta saatujen tietojen analysointi tehtiin tarkasti pohtien, liittämättä siihen omia ajatuksia tai näkökulmia.

Työni tulosten luotettavuutta saattoi heikentää se, että lasten kanssa toteutetut keskustelutilanteet oli järjestetty heti pitkien musikaaliharjoitusten jälkeen, jolloin lapset olivat jo pitkän ajan joutuneet keskittymään ja olivat kyllästyneitä. Myös se, että lasten kanssa keskusteltiin yhtä aikaa, on saattanut vaikuttaa tutkimustulosten luotettavuuteen. Luotettavuuteen saattoi vaikuttaa myös kysymysten väärinymmärtäminen, mikä on mahdollista lasten kanssa työskennellessä, vaikka keskustelutilanteessa käytettiin paljon tarkentavia kysymyksiä.

Mielestäni opinnäytetyöni on eettisesti kestäväällä pohjalla, sillä olen pyrkinyt työn jokaisessa vaiheessa siihen, että käsittelen esiin tulevia asioita puolueettomasti ja tutkijan roolissa. Olen pyrkinyt välttämään omien tunteideni vaikutusta tutkimustuloksiin. Olen kiinnittänyt erityistä huomiota myös tulosten analysointivaiheeseen sekä siihen, että toisin tutkimuksesta saamani aineiston mahdollisimman luotettavasti, rakentavasti ja todenmukaisesti esiin.

Pyrin koko opinnäytetyöprosessin ajan kiinnittämään huomiota myös lasten asemaan tutkimuksessa ja siihen, että lasten täytyy saada positiivinen kokemus tutkimukseen osallistumisesta ja heidän tulisi myös saada tuntea se, että he ovat todellisuudessa erittäin merkittävässä roolissa osallistuessaan tutkimukseen. Myös vanhempien luvan kysyminen tutkimukseen osallistumisesta onnistui hyvin ja se on merkittävä asia. Tärkeintä minulle oli kuitenkin se, että lapset itse suostuivat osallistumaan tutkimukseen, sillä ilman heidän innokkuuttaan ja reippauttaan en olisi saanut työtäni toteutettua.

Mielestäni kvalitatiivinen tutkimus on lapsia tutkittaessa erittäin tarkoituksenmukainen ja käyttökelpoinen tutkimusmenetelmä. Sen avulla on mahdollista tutkia ryhmän toimintaa ja lasten arkea läheltä ja tuoda se todenmukaisesti ja selkeästi esiin tutkimustulosten kautta. Tutkimuksen huono puoli on mielestäni se, että tutkimusjoukko on usein pieni, jolloin tutkimustuloksista ei saa yleistettäviä. Mie-

lestäni oman tutkimukseni tuloksia voidaan yleistää English Daycare Sunshinen sen hetkiseen Rabbits-ryhmään, sillä havaintojeni mukaan lasten ajatukset musikaalista ja päiväkodissa olosta yleensä olivat melko yhtenäiset. Toki tutkimukseen osallistuneilla lapsilla oli jonkin verran eriäviä mielipiteitä ja tunteita asioihin liittyen, mutta tuloksia voidaan silti pitää luotettavina, koska miten lasten omia tunteita ja mielipiteitä, heidän omasta kokemusmaailmastaan nousevia ajatuksia, voisi mitenkään pitää epäluotettavina?

Tutkimuksessa käyttämäni aineistonkeruumenetelmät, osallistuva havainnointi sekä ryhmämuotoiset avoimet haastattelut, olivat mielestäni erittäin sopivia menetelmiä käytettäväksi lasten tutkimisessa. Mielestäni erityisesti osallistuvan havainnoinnin kautta lasten arkipäivästä ja heidän tunteistaan on mahdollista päästä paljon paremmin perille, kuin esimerkiksi pelkän haastattelun kautta. Mielestäni havainnoinnin ja haastattelun yhdistelmä oli työssäni erityisen toimiva ja koen, että lasten mielestä tutkimukseen osallistuminen oli vaivatonta ja mukavaakin. Lapset saivat tuoda omia tunteitaan esiin ja heidän mielipiteisiinsä kiinnitettiin huomiota ja niitä pidettiin tärkeinä ja merkityksellisinä.

Opinnäytetyön tekeminen oli erittäin mielenkiintoinen sekä opettavainen prosessi. Sen aikana olen muuttunut ihmisenä ja ammatti-identiteettini on vahvistunut ja varmistunut. Prosessi on ollut pitkä ja haastava, mutta sen aikana olen oppinut erittäin paljon tutkimustiedosta sekä tutkimuksen tekemiseen liittyvistä seikoista. Prosessin alussa minusta tuntui siltä, että tästä ei tule mitään ja koko prosessi tuntui hyvin ahdistavalta ja valmistuminen erittäin kaukaiselta ajatukselta. Olen onnellinen siitä, että opinnäytetyön kirjoitusprosessi on venynyt, sillä olen mielestäni siitä syystä saanut muovattua ja luotua työstä sellaisen, josta voin todellisuudessa olla ylpeä ja jonka kautta lasten ääni todella tulee kuuluiin.

Olen erittäin kiitollinen koko English Daycare Sunshinen henkilökunnalle ja erityisesti Marita Stenbäckille mahdollisuudesta tehdä opinnäytetyö päiväkodille. Musikaalin valmisteluihin ja itse esitykseen osallistuminen oli ”once in a lifetime experience”, jota en vaihtaisi mistään hinnasta pois. Myös kaksikieliseen päivä-

kotiin tutustuminen ja lasten kautta eri kulttuureihin sekä tapoihin tutustuminen on avartanut ja antanut minulle myös ammatillisesti hyvin paljon.

LÄHTEET

Airaksinen, R., & Okkonen, S. 2006. Teatteria tenaville: lapsi teatterin kokijana. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. painos. ARTE-FAKTA 16. Hamina: AKATIIMI Oy.

Arnberg, L. 1989. Tavoitteena kaksikielisyys. Suom. O. Peck. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Bolton, G. 1984. Luova toiminta kasvatuksessa. Suom. T. Karppinen. Helsinki: Tammi.

Bruce, T. 2005. Early Childhood Education. 3. painos. Dubai: Hodder Arnold.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hassinen, S. 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi: havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel.

Hiidenmaa, P. 2004. Suomen kieli – who cares? 1.-2. painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki : Yliopistopaino.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jääliinoja, P. 2000. Draaman lähteillä. Teoksessa Helenius, A., Jääliinoja, P. & Sormunen, H. Sesam! Avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Kokljuschkin, M. 1999. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Koppinen, M-L., Lyytinen, P. & Rasku-Puttonen, H. 1989. Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot. Helsinki: Kirjayhtymä.

Kyrölampi-Kylmänen, T. 2006. Lapsen tunteiden tulkkina. Teoksessa Mättä, K. (toim.) Tunteiden rakkaus ja rikkaus: Avaimia tunteiden tulkintaan. Keuruu: Ota-van kirjapaino.

Laurén, C. 2008. Varhain monikieliseksi. Kielen oppimisen teoriaa ja käytäntöä. Suom. Arja Hovila. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laurén, C. 2000. Kielten taitajaksi: Kielikylpy käytännössä. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sarmavuori, K. 1982. Lasten kielen oppiminen. Helsinki: Gaudeamus.

Takala, S. & Sajavaara, K. 1998. Kielikoulutus Suomessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Vehkalahti, R. 2007. Kehu lapsi päivässä: Vinkkejä ja toimintatapoja lapsen itsetunnon tukemiseen. Hämeenlinna: Karisto Oy:n Kirjapaino.

Vehkalahti, K., Rutanen, N., Lagström, H. & Pösö, T. 2010. Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen,

N. & Vehkalahti, K. (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Yliopistopaino.

English Daycare Sunshine, varhaiskasvatussuunnitelma.

THL. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2. tarkistettu painos. Luetu 20.2.2011.

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>.

LIITTEET

LIITE 1: Lupakirje vanhemmille

TUTKIMUSLUVAN PYYTÄMINEN VANHEMMILTA

Lapseni _____ saa ei saa

osallistua tutkimukseen, jossa häntä havainnoidaan päiväkodin arkipäiväisissä tilanteissa. Tutkimuksesta saatuja tietoja käytetään vain kyseiseen tutkimukseen noudattaen tutkimuseettisiä periaatteita.

Huoltajan allekirjoitus _____

Noora Mäkisen opinnäytetyön, ”**Toiminnalliset menetelmät kaksikieliseksi kasvamisen tukena**”, tavoitteena on selvittää, millainen vaikutus toiminnallisilla menetelmillä on lapsen kielen kehitykselle, sekä erityisesti kahden kielen kehittymiselle. Tavoitteena on myös selvittää, miten päiväkotiympäristö edesauttaa lapsen kielen kehittymistä.

Kiitos!

LIITE 2: Keskustelukysymyksiä

Ensimmäinen keskustelu:

1. Miltä musikaaliprosessin aloittaminen on tuntunut?
2. Mikä on ollut mukavaa/vaikeaa?
3. Onko sinulle selvää, mitä sinun tulee tehdä?
4. Onko englannin puhuminen/opetteleminen ollut vaikeaa/helppoa?
5. Ymmärrätkö sinä mitä sinä laulat?

Toinen keskustelu:

1. Miltä harjoitukset tällä kertaa sinusta tuntuivat?
2. Tuliko sinulle selkeämmäksi oma roolisi musikaalissa?
3. Osaatko jo paremmin lauluja?
4. Mitä mielestäsi pitäisi tehdä eri tavalla?
5. Miltä sinusta tuntuu?

Kolmas keskustelu:

1. Onko asusteiden ja roolivaatteiden mukaantulo helpottanut sitä, että tietää mikä on ja mitä pitää tehdä?
2. Miltä harjoitukset tuntuivat?
3. Tuntuuko sinusta siltä, että laulut sujuvat jo paremmin?
4. Mitä olet mielestäsi oppinut?
5. Mitä mielestäsi pitäisi tehdä eri tavalla?

Neljäs keskustelu:

1. Miltä kenraaliharjoitukset sinusta tuntuivat?
2. Jännittääkö musikaalin esittäminen sinua?
3. Onko sinun mielestäsi musikaaliin liittyen joku vielä epäselvää, vai tiedätkö mitä sinun kuuluu tehdä?
4. Mitä olet mielestäsi oppinut tähän mennessä?

LIITE 3: Teemoittelun kautta saadut teemat

Lasten kokemukset musikaaliprozessista ja toiminnallisten menetelmien käytöstä.

- Lasten mielipiteet ja kokemukset käytettävistä toiminnallisista menetelmistä.
- Vuorovaikutus.
- Musikaaliprozessin ja toiminnallisten menetelmien lapsilähtöisyys.

Lasten kokemukset englannin kielen käytöstä ja sen opettelusta.

- Lapsen englannin kielen käytön mielekkyys.
- Lasten kielellinen kommunikointi ja kielen omaksuminen.